Anul VIII. Cluj, 1910. Aprilie—Maiu

RĂVAȘUL

Editor și redactor resp. Petru P. Bariţiu | Adresa: Cluj, Jókai u. 6. Abonamentul pe 1 an . . 10 cor. » pe o jumătate de an 5 cor. | Întemeietorul revistei: Dr. E. Dăianu.

Documentul învierii culturale.

Iată actul marei danii, pe care Domnul Vasile Stroescu, proprietar în Basarabia, a făcut-o pentru fondul cultural dela Blaj:

Davos-Platz la 12/25 Martie 1910.

ONORATĂ ADMINISTRAȚIUNE!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Am primit apelul dumniavoastră către Românii greco-catolici, prin care îi învitați să participe la înființarea Fondului Cultural al Arhidiecezei gr.-cat. de Albalulia și Făgăraș. Ar trebui ca dumniavoastră să faceți apel la **toți românii**, *fără distincțiune de confesiunea lor.*

Spre fericirea noastră, diferența de confesiune, nu ne desbină pe noi. Neamul românesc, deși aparținând la două confesiuni, în aspirațiunile lui naționale, rămâne unit și nedivizat. Unitatea asta provine din sentimentul național puternic al tuturor, și în mare parte datorează demnității clerului de ambele confesiuni.

Deși nu sunt de confesiunea greco-catolică, unită, dar fiindcă românii de amândouă confesiuni trăiesc între dînșii ca **adevărați creștini și prin urmare ca frați,** *ca răspuns la apelul D-voastră, subscriu în folosul fondului cultural greco-catolic suma de una sută mii de coroane, din care bani — zece mii coroane Vă trimit prin mandat postal acum, iară restul de nouăzeci*

de mii coroane Vă voiu trimite pînă la toamnă, cel tîrziu pînă la 1 Decemvrie anul curent.

Binevoiţi a primì consideraţiunile mele mai distinse.

Vasile de Stroesco.

* * *

Potrivit acestui graiu prin fapte al inimii marelui Român şi bunului Creştin, este şi echoul, ce a produs la Blaj, metropola istorică a culturii naţionale. »Unirea« prăznueşte cu aceste cuvinte marele eveniment:

«Nu ne putem înmoià condeiul într'o călimară de aur, ca să cinstim după cuviinţă numele din fruntea acestor rânduri.

«Nu avem glasul de tunet al prorocului pentru a-l vestì lumii româneşti cu triumful aceluia, care n'a glăsuit în pustie.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

«Şi nu avem condeiul din cel mai zdravăn brad al pădurilor norvegiene, pentru a-l împlântà în craterul Etnei, — vorba lui Heine — ca să scriem cu litere de pară pe bolta cerească un nume, un singur nume, pe care generaţiile viitoare să-l cetească cu admiraţie!»

Cu adevărat asistăm la învierea culturii naţionale, şi e potrivit să strigăm din inimă, ca să se audă până în Basarabia, cuvintele poetului:

S'au veselit necredincioşii c'au pus luminii stavilar
Dar ea s'a întărit în focul durerilor de pe Galvar.
Voi toţi, ce aţi plâns în întunerec şi nimeni nu v'a mângâiat,
Din lunga voastră 'ngenunchiere sculaţi... **Hristos a înviat!**

BISERICA ŞI ROMÂNISMUL *)

de **Iustin Volbură.**

I.

Dl Nicolae Dobrescu, profesor de istoria bisericii române la facultatea teologică din Bucureşti, îşi publică în numărul de pe lunie (1909) al »Convorbirilor literare« conferinţa, »*Rolul bisericii în trecutul românesc*«, ţinută la Societatea Doamnelor române, în care cu multă însufleţire şi într'un stil avântat arată rolul, pe care — după d-sa — l-a avut biserica în desvoltarea vieţii culturale şi naţionale a poporului nostru. Biserica a edificat sufleteşte pe strămoşii nostri prin învăţătura şi reprezentanţii ei, cari, dacă au fost clerici simpli şi necărturari, au fost mai toţi oameni cu viaţă curată şi însufleţiţi de-o puternică credinţă. Biserica a fost în trecutul nostru singura instituţie purtătoare de cultură; oamenii bisericii, călugării din mănăstiri, au fost cei dintâi, cari s'au îndeletnicit cu meşteşugul condeiului; celea mai vechi cărţi, cari s'au tipărit, au fost cărţi bisericeşti; din biserică au răsărit cele mai vechi însămnări istorice; bisericeşti au fost cele dintâi manifestări ale limbii româneşti. În biserică s'au cultivat, în cea mai mare parte, artele şi de oamenii bisericii şi în cărţi bisericeşti ni-s'a făurit limba literară. Prin reprezentanţii săi biserica a luat parte, din cele mai vechi timpuri la conducerea treburilor ţării; ea a contribuit la mântuirea şi conservarea neamului; idea creştină, a cărei depositară erà, a dat strămoşilor avântul acela sublim în luptele lor de glorioasă amintire împotriva Turcilor.

*) Studiul cu acest titlu al d-lui *C. Cernăianu*, licenţiat în teologie din Bucureşti, a produs oare care sensaţie şi a provocat şi câteva polemii. Dar acestea n'au luminat chestiunea întru nimic. Colaboratorul nostru cunoscut, *Iustin Volbură*, face cea mai bună recensiune a cărţii d-lui Cernăianu prin faptul, că supune întreagă chestiunea unui nou şi serios studiu din care adevărul va eşi limpezit. *Redacţiunea.*

Acesta e pe scurt mersul ideilor din conferinţa învăţatului profesor.

După câteva săptămâni apare cartea îndrăsneaţă a dlui Cernăianu, licenţiat în teologie: *Biserica şi Românismul.* Dl Cernăianu încă studiază rolul bisericii în trecutul neamului nostru, începând cu întroducerea creştinismului la români şi până la zilele noastre, şi ajunge, bazat pe cele mai nouă rezultate ale ştiinţii istorice române, la concluzii cu totul contrare.

Biserica română nu numai că n'a contribuit cu nimic la progresul cultural, la înnălţarea şi întărirea naţionalităţii noastre, ci din contră rolul ei în trecutul românesc a fost dintre cele mai funeste.

Ajungând în curând sub influinţa slavonă, »biserica îmbracă o haină, care nu se potriveşte de loc cu sufletul nostru; începe să aibă un suflet, care numai binefăcător nu ne poate fi (pag. 36). Ea dă prilej de desvoltare unei limbi străine, rămânând limba românească de tot proastă, rămânând ea într'o noapte oarbă şi de urgisire, când nimeni nu a întrebuinţat-o pentru a prinde gândurile şi ideile în formă românească (pag. 50). Astfel în acestea vremi biserica română departe de-a ne susţineà cultura-liceşte ne sugrumă, iar cultura n'a pututut-o răspândì, căci de-ar fi isbutit a o împlântà adânc în sufletul românesc, l-ar fi omorât, ca să nu mai renască, după modul, cum ţineà ca cultura slavonă să se câştige în limba slavonă (pag. 51—2). Românii îşi vărsau sângele apărând ortodoxia în vremuri, când se stingea şi tremura în faţa turcilor cutropitori, năvalnici şi nebiruiţi, iar ea în schimb i-a năbuşit ca români, le-a umilit graiul, le-a oprit orice cultură a sufletului românesc, făcând din acest popor, îndepărtat între popoare vrăşmaşe dela sinul mumei latine, un popor în adevăr nefericit şi oropsit (70—1).

Când scapă de sub jugul slavonesc biserica e copleşită de grecism. În epoca aceasta, ca şi în cea precedentă »ca români, ca naţiune, deci şi ca limbă, ca cultură, biserica nu ne-a putut servì de scut, ci din contră de motive «jalnice şi plângeroase«. Ea nu ne-a servit naţionalicește, tot aşa pe cum nu poate susţineà nimeni, că ar servì pe fraţii nostri macedoneni, a căror limbă o per-

secută în folosul celei greceşti« (pag. 104). Am avut, e adevărat, şi câţiva arhierei mari, cu dragoste faţă de limba şi cultura naţională; figurile acestea rămân însă izolate în mijlocul unui mediu de nenorociri, pe care nu l-am putut biruì. Autorul se ocupă apoi de »*epoca română*«. Începe cu trecerea unei părţi a românilor din Ungaria la biserica Romei »un mare eveniment, care a avut incomparabile urmări pentru viaţa românească« (pag. 115). În unirea cu Roma a ardelenilor se cuprinde în germene, înviorarea, care aveà se resară pentru tot românismul« (pag. 122—3). Starea bisericii din principate nu se schimbă, rămânând şi pe mai departe în stăpânirea tot mai omorâtoare a grecilor, până la 1864 »când cântăreţii greci au trebuit să fie scoşi cu gendarmii, lucru care nu a plăcut la o parte din popor« (pag. 137), iar influinţa ei asupra desvoltării culturale a neamului rămâne nulă până în ziua de astăzi.

Cu toate greşelile pe cari le cuprinde şi pe lângă toate înjuriile, cari i-s'au adus, cartea dlui Cernăianu îşi are însămnătatea sa incontestabilă, nu numai pentru învăţatul, care află în ea noi puncte de vedere, în judecarea trecutului, ci şi pentru publicul, care vedeà în biserica pravoslavnică fundamentul de stâncă, pe care se înalţă maestos edificiul culturii române. Autorul nu spune lucruri necunoscute, nu descopere date sau fapte noue, cartea d-sale nu e rezultatul unui studiu amănunţit şi original al isvoarelor, ci e o simplă compilaţie isteaţă după câteva cărţi ale dd. Onciul, Iorga, »*Influinţa culturii greceşti*« alui G. M. Ionescu, »*Discursuri, Autonomie bisericească, Diverse*«, alui Bunea şi după cursurile dlui Dobrescu. Apărută tocmai în timpul marei crize, prin care trece biserica din România, scrisă într'un limbagiu războinic şi vehement, neobicinuit în lucrările noastre de ştiinţă — autorul îşi numeşte cartea »studiu istoric« —, citând din autorii amintiţi aproape numai aprecierile nefavorabile trecutului bisericii pravoslavnice, şi aceste însoţite de comentarii pasionate şi violente, răsboindu-se mereu cu aceia, cari au alte păreri cu privire la acest trecut, apoi laudele aduse bisericii catolice, însufleţirea cu care scrie despre Unirea Ardelenilor cu Roma, i-a făcut pe unii să numească studiul d-lui Cernăianu

»savantlâc de contrabandă«, »îngăimare tendenţioasă şi pretenţioasă«,[1]) iar pe alţii să o ignoreze cu totul. Lăudată de unii, ignorată ori încărcată de înjurii de alţiii, era natural, că mulţi să rămână nedumeriţi. Astfel, d. G. C. Ionescu făcând apel la dd. Iorga şi Dobrescu, scrie,[2]) că pentru respectul adevărului »dl Iorga, autor al Istoriei Bisericii române, şi dl N. Dobrescu profesor de această materie la facultatea de teologie din Bucureşti, au datoria să ne lămurească«.

Dl Cernăianu are astfel meritul de-a fi adus în discuţie o chestiune de importanţă uriaşă şi mai ales are marele merit de-a fi tras cel dintâiu concluziile, cari se impun cu necesitate logică, din premisele stabilite de cei mai de frunte istorici români, cu privire la rolul bisericii în trecutul neamului românesc. Din parte-mi cred, că rezultatul la care a ajuns autorul se poate primi, cu anumite rezerve, ca singurul, care corespunde adevărului istoric.

O nouă studiare a chestiunii nu mi-se pare superfluă. O voiu face deci de dragul adevărului, sine ira et studio. De multeori mi-ar fi plăcut să pot ajunge la alte concluzii. Dacă nu am putut, vina nu e a mea.

Digitized by Babeş-Bolyai University Library

II.

Introducerea creştinismului la Români şi starea bisericească a Românilor până la sfârşitul veacului al XIV-lea.

In limba noastră cuvintele referitoare la noţiunile fundamentale ale religiunii sunt de origine latină, şi astfel suntem siliţi să admitem, că şi creştinismul l-am primit în formă latină. Printre coloniştii aduşi de *Traian,* în Dacia »*ex toto orbe Romano*« sigur vor fi fost şi *creştini.*

Despre o generalizare a creştinismului încă pe timpul stăpânirii romane nici vorbă nu poate fi. Atât Traian, cât şi urmaşii lui au fost duşmani neîmpăcaţi şi aprigi prigonitori ai religiunii creştine. Va fi de-ajuns să amintim pe *Marc Aurelian* (161—180), *Septimiu Sever* (193—211), pe timpul căruia să păreà, că prigonirile barbare nu cunosc margini, încât creştinii credeau, că e aproape venirea lui Anticrist, pe *Deciu* (249—251) şi *Valerian* (253—260).

---

[1]) »Tribuna« nr. din 26 Octombre 1909 pag. 8.

[2]) »Ţara noastră« nr. 39 ex 1909 pag. 314.

După o stăpânire de 150 de ani Dacia a fost pierdută pentru imperiu şi lăsată pradă năvălirilor barbare a Goţilor, Hunilor, Gepizilor şi Avarilor, cari toţi, afară de-o parte a celor dintâiu, erau păgâni.

O parte a coloniştilor ştim, că a trecut odată cu legiunile rechemate de Aurelian dincolo de Dunăre; iar cei rămaşi s'au retras în părţile muntoase, unde »în timpul năvălirilor s'au aşezat în masse numai vechii Sloveni sau Schiai (amestecaţi cu Sarmaţi) veniţi ca supuşi ai celoralalţi barbari şi în alaiul lor (în secl. III—IV) [1]).

Astfel perzecuţiunile împăraţilor, iar mai târziu năvălirea popoarelor barbare, păgâne fac imposibilă întărirea şi generalizarea creştinismului la nordul Dunării. Unica teorie probabilă e aceea a dlui *Onciul,* care susţine, că încreştinarea deplină a locuitorilor din Dacia nu s'a putut întâmplà decât în veacul al VII-lea în urma transportării unui mare număr de captivi creştini de peste Dunăre şi dupăce o parte a populaţiei din peninzula balcanică, unde pe timpul lui Constantin cel Mare, creştinismul se aflà într'o stare înflorotoar, e silită să se retragă spre miază-noapte la fraţii din Dacia. [2])

E sigur, că creştinismul propagat la strămoşii nostri a fost *latin,* fiindcă populaţia din nordul peninzulei, cu care aveau contact, erà romanizată. In nord, în Bulgaria de lângă Dunăre, în Sârbia şi Bosnia, stăpânea limba *latină,* spre sud mai ales în Turcia orientală şi în partea de miazăzi a *Macedoniei,* foloseau, după cum apare din inscripţii, limba grecă. Romanizarea locuitorilor băştinaşi se întâmplà repede. *Priscus,* care a străbătut în veacul al V-lea întreaga peninsulă balcanică, spune, că aici pretutindenea se folosea limba latină [3]).

Imprejurările etnice dela Dunăre se schimbă numai în urma aşezării *Slavilor* în peninsula balcanică pe la începutul secl. VII. Provinciile dunărene între Adrianopol şi Marea neagră, romanizate în decursul stăpânirii romane de şaşe secole şi mai bine, fură ocupate de Slavi şi pierdute pentru imperiu, care îşi pierdú caracterul său roman de până atunci, devenind preponderant elementul grec din părţile meridionale. Limba latină, până atunci limba statului în *Romania,* (cum

---

[1]) Onciul: *Din istoria României.* Bucureşti 1908 ed. Alcalay pag. 15—16.

[2]) O transmigrare la nord e admisă şi de dd. Ovid Densuşianu, (*Histoire de la langue roumaine.* Paris. ed. Ernest Seroux 1902) şi Iorga (*Geschichte des rumänischen Volkes,* Gotha 1905). cf. şi Radu Rosetti: *Pământul, sătenii şi stăpânii în Moldova* vol. I. Bucureşti 1907.

[3]) Jireček: A bolgárok története ford. Mayer Rezső, Nagybecskerek 1889 pag. 62.

se numea imperiul roman de răsărit sau bizantin), fù scoasă din administraţie şi înlocuită cu cea grecă (606)[4]).

Cu aşezarea Bulgarilor în peninzula balcanică începe o epocă nouă în istoria vieţii religioase-bisericeştf a Românilor. Bulgarii, cari locuiau în veacul V—VI la nordul Mării negre, între Volga şi gurile Dunării, trec în 679 Dunărea sub conducerea lui Isperic (Asporuc) şi întemeiază aici un imperiu bulgar, care creşte necontenit, parte în urma războaielor victorioase purtate contra bizantinilor, parte prin supunerea de bună voie a seminţiilor slave. La începutul veacului al IX-lea stăpânirea bulgară se întindea până la gurile râului Sava; cu ceva mai târziu cuprindeà în sud Macedonia întreagă, iar în veacul al X-lea au ajuns până în Albania. În curând numărul mic al cuceritorilor bulgari fù slavizat cu desăvârşire de marea mulţime a Slavilor cuceriţi.

In 864 principele *Boris,* cu prilejul păcii încheiate în urma unui răsboiu scurt cu Mihail III. se botează, primind în botez numele împăratului, a nănaşului său, *Mihail.* Fiind îngrijat din cauza hierarhiei Boris rupe legăturile cu biserica grecească, care nu voià să-i deà nici cel puţin episcopi proprii şi trimite în 866 soli la Papa Nicolae I., ca să ceară iastrucţii despre modul cum trebue să-şi întocmească viaţa ca creştini, şi să întrebe, că oare au dreptul de a-şi ţineà Patriarh pentru Bulgaria. În Noemvrie acelaş an Papa le trimite de-ocamdată pe episcopii *Paul* şi *Formosus,* cu mai mulţi preoţi şi cu cele necesare pentru cult, ca să organiseze biserica bulgară. Episcopii latini introduc între Bulgari *ritul latin*; iar preoţii greci au fost scoşi din ţară. Neputându-se înţelege cu *Adrian II.* (urmaşul lui Nicolae † 867 Nov. 13) cu privire la persoana metropolitului bulgar, Boris se întoarce din nou la

BCU Cluj / Central University Library Cluj

---

[4]) Onciul: o. cit. pag. 18 cf. şi Jireček o cit. pag. 68—118.

Capitolul prim al cărţii d. Cernăianu ni-se pare prea exagerat. Fiind vorba despre cea mai întunecată epocă din istoria poporului român şi mai ales despre lucruri cu privire la cari nu avem nici o mărturie istorică contimporană (prima amintire despre români, ca popor deosebit se face în veacul al XI-lea într'un hrisov al împăratului Vasile II. din 1020, în care se vorbeşte despre «Vlahii din Toată Bulgaria« supuşi ai arhiepiscopului din Ohrida. Onciu; »Tradiţia istorică în chestiunea originilor române«. Analele Acad. rom. seria II. tom. XXIX, pag. 568), trebue să părăsim vechiul obiceiu al combinaţiilor fantastice, al hipotezelor fără rost şi al şubredelor clădiri pe nisipul, care-l spulberă vânturile. Chiar admiţând, că Dacia traiană erà supusă bisericeşte arhiepiscopului din Tesalonic, care erà vicar al Papei, totuş nu mi-aş permite luxul de-a scrie fraze ca acestea: »Şi ne-a ţinut (creştinismul) în comunitate cu mama Romă cea bătrână tocmai în vremile, în cari ne închegam când, dacă nu ar fi fost legăturile acestea, de sigur nu s'ar mai fi putut păstrà nici o urmă de latinitatea noastră şi cine ştie ce-am fi ajuns«, (pag. 21) Să fi avut noi în veacul al IV—VI. legături atât de puternice cu Roma, încât acestea să ne fi putut susţineà limba şi fiinţa noastră latină?!

biserica grecească (870) căpătând încă în acelaş an un metropolit din Constantinopol, pe Iosif, primul în rang după patriarchul. Incercările de mai târziu ale Papilor de-a scoate pe Bulgari de sub iurisdicţia patriarchatului din Constantinopol rămân fără rezultat [5]).

La 885, April 6, se stinge apostolul slav Metodiu. După moartea lui, marele număr al discipolilor prigoniţi se refugiază în Bulgaria, unde sunt primiţi de Boris şi de boierii lui cu multă bunăvoinţă. Acestia introduc la Bulgari ritul slav şi însufleţirea pentru cartea şi scrisul slavonesc.

Bulgarii încreştinaţi îşi însuşesc, în urma legăturilor cu Bizantinii, o civilizaţie, pe atunci însemnată, civilizaţia bizantină, ajungând la o mare importanţă în istoria Europei orientale, stăpânind pe timpul ţarului Simeon aproape întreagă peninsula balcanică şi ţinuturile din nordul Dunării, Ţara Românească, Ardealul şi părţile răsăritene ale Ungariei [6]). Sub el Bulgaria, îşi ajunge culmea mărirei sale. Acesta îşi ia numele de Ţar, iar metropolia bulgară a fost înălţată la rangul de patriarchie [7]).

Românii lipsiţi în timpul acesta de o viaţă politică organizată şi de hierarchie bisericească şi supuşi, atât dincoace cât şi dincolo de Dunăre stăpânirei bulgare au fost siliţi de împrejurări să împrumute o parte din obiceiurile şi aşezămintele lor, astfel încât, toţi germenii vieţii de stat şi bisericeşti, din care cu secolul XIII. începând au eşit instituţiile noastre politice din evul mediu, îşi au originea în epoca preponderanţei bulgare: organizarea socială şi politică în cnezate şi voivodate, hierarchia bisericească, începuturile nobilimei sau boierimei, limba bulgară în cancelariile domneşti, în biserici, în literatura profană şi în corespondenţa privată [8]).

Unii istorici români dând crezământ afirmaţiilor călugărului bulgar Paisie (secl. XVIII-lea) zic, că ritul slav şi liturghia slavă le-au fost

---

[5]) Onciul: »Papa Formosus în tradiţia noastră istorică« în »Lui Titu Maiorescu. Omagiu«. Bucureşti 1900 pp. 620–631. Jireçek o. cit. cap. 7. Vezi şi articolul lui Jireçek din Wetzer—Welte's Kirchenlexikon ed. II. col. 1459 şi urm. Întrebările solilor bulgari împreună cu răspunsurile papel vezi-le în »Harduin Acta Conciliorum V«, 353—386.

[6]) Jirecek: «A bolgárok története», pag. 157. Onciul: «Teoria lui Roesler în Convorbiri literare XIX.» Dl N. Iorga nu admite o stăpânire a Bulgarilor la nordul Dunării nici pe timpul primului imperiu. «Istoria bisericei românesti», Valenii de Munte 1908 vol. I. pag. 12. «Geschichte des rum. Volkes. I, 254; «Istoria Românilor pentru poporul românesc», Vălenii de munte 1908 pag. 36.

[7]) O scurtă espunere a istoriei Bulgarilor o află cetitorul în cartea lui K. Roth: «Geschichte der kristlichen Balkanstaaten», Lipsca 1907. (col. Göschen).

[8]) I. Bogdan: «Românii şi Bulgarii», Bucureşti 1895, pag. 22.

impuse Românilor cu sila de Bulgari, cari considerau drept eretici şi apostaţi pe toţi, cari se închinau lui Dumnezeu în altă formă. Afirmaţiile acestea din *Carsvenic*-ul lui Paisie, după cum a dovedit dl Ioan Bogdan[9]), nu au nici o valoare istorică şi afară de aceea introducerea liturghiei şi ritnlui slav la Români îşi poate afla altă esplicare cu mult mai naturală. La Români înainte de încreştinarea Bulgarilor nici vorbă nu poate fi de organizaţie şi hierarhie bisericească. Acestea sunt posibile la un popor aşezat, la un popor cu locuinţe statornice. Să ne fi avut noi hierarchia noastră, episcopii nostri, viaţa noastră bisericească organizată, am fi avut altă soarte şi am avea altă istorie. Organizarea Românilor s'a putut face numai în timpuri de linişte, în timpurile, cari au urmat după risipirea Avarilor până la năvălirea Ungurilor. Atunci având ca să-şi închiege viaţa în forme, cari le lipseau, au fost siliţi să le împrumute dela aceia, cari aveau deja acestea forme. Şi acestia nu puteau fi alţii decât stăpânitorii nostri sau, neadmiţând întinderea imperiului bulgar la nordul Dunării, vecinii noştri, cari aveau încă sub Boriş o metropolie şi vre-o 20 episcopii, ear pe timpul ţarului Simeon un patriarch cu 40 episcopi sufragani[10]), cari îşi aveau, în sfârşit, ritul lor şi cărţile lor bisericeşti slave. În împrejurările de-atunci Românii nu-şi puteau aduce cărţi bisericeşti greceşti, din Constantinopolul îndepărtat, sau latineşti din Roma, şi mai îndepărtată, nici nu-şi puteau sfinţi acolo preotii, ci trebuiau să se îndrepte la vecini. Esplicarea aceasta mi-se pare mai naturală şi mai verosimilă.

Astfel se introduce în stat şi în biserică limba slavă, care stăpâneşte toată viaţa noastră intelectuală, tot sufletul nostru, ţinându-l în cătuşele înăduşitoare ale unui întunerec de aproape opt veacuri.

Despre biserica română din timpurile când era supusă iurisdicţiei bisericei bulgare, din lipsa mărturiilor istorice, ştim foarte puţin, aproape nimic pozitiv. Ştim, că în veacul al XI. şi XII-lea Românii îşi aveau episcopia lor proprie dependentă de archiepiscopia din Ohrida[11]). Nu cunoaştem însă nici numele episcopilor, nici reşedinţa lor. Fost-a acesta un episcopat întemeiat numai pentru Românii din sudul Dunării sau şi-a întins iurisdicţia şi la nord? Nu ştim. Cunoaştem apoi încercările de convertire ale Papilor şi ştim dintr'o scrisoare a Papei Gregoriu, IX-lea din 1234, adresată regelui Bela, că între Români se aflau

---

[9]) «Analisa critică a câtorva notiţe despre introducerea liturghiei slave la Românii» în Convorbiri literare XXIII. pag. 295 şi urm. cf. asupra lui Paisie. Jirecek: «A bolgárok története» pag. 491 şi urm.

[10]) Articolul citat alui Jirecek din Wetzer-Weltes's Kirchenlexikon.

[11]) N. Dobrescu: »Fragmente privitoare la istoria bisericii române«. Budapesta 1905 (ed. Luceafărului) pag. 7 şi urm.

vlădici — Papa îi numeşte, pseudo episcopi — de ritul grecesc, cari le administrau *universa eclesiastica sacramenta* [12]).

Biserica românească rămâne până târziu, în jumătatea a doua a a veacului XIV-lea, când se întemeiază celea dintâiu metropolii, atât în Muntenia cât şi în Moldova, supusă iurisdicţiei bisericei bulgare. Abia în 1401, după multe şovăiri s'a stabilit definitiv situaţia hierarchică a a Românilor supunându-se cu totii nemijlocit patriarchiei din Constantinopol. De aci înainte, afară de o relaţiune efemeră cu Ohrida, în urma conciliului din Florenţa, hierarchia rămâne neatinsă şi neclintită până în timpurile recente [13]). (Va urma).

Poesii poproale.

Badea din cântălărie
Scrie frumos pe hârtie;
Scrie două, trei rânduri
Nu mai poate de gânduri,
Pune condeiu pe masă
Şi să uită pe fereastră...

Firicel de iarbă neagră
Ieşi afară maică dragă
De vezi domnii cum mă leagă;
Iei mă leagă şi mă 'ntreabă:
Care mândră mi-o fost dragă!

P—r.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

[12]) Theiner: »Monumenta historica Hungariae« I, 131 sau »magazinul storic« III, 119.

D. Cernăianu încă aminteşte încercările de convertire ale papilor şi cearcă să explice şi cauza nesuccesului lor: »Acest fapt, că Ungurii au fost catolici şi asupritori ai Romanilor, i-au făcut pe părinţii nostri să nu privească cu ochi buni, cu nădejde de mântuire, încercările Scaunului roman, care se făceau fatalmente prin Unguri, poporul catolic cel mai apropiat (pag. 40)«. Aci sunt de făcut mai multe rezerve. Propaganda catolică nu trebue să ne-o închipuim aşa intensivă şi nici ura dintre Romani şi Unguri aşa straşnică (în timpul despre care e vorba). Afirmaţia din citatul scos din broşura d. Onciul. Din istoria României pag. 22 (d. Cernăianu, durere, adesea nu citează pagina cărţii)! »prin cuceririle lui Ştefan cel Sfânt... părţile româneşti de peste munţi au fost definitiv supuse de Unguri«, azi cel puţin în forma asta, nu se mai poate susţineà şi nu o susţin nici istoricii unguri. Aşa d. p. I. Karácsonyi în »A honfoglás és Erdély (Budapest 1896) spune, că pe timpul s. Ştefan, Ungurii au ajuns numai până în valea Someşului; pe timpul s. Ladislau au cucerit valea Murăşului şi a Târnavelor; sub Geza II-lea către 1150 ţinutul Sibiului încă ajunge sub stăpânire ungurească şi abia după 1211 le succede a cuceri teritoriul comitatelor Braşov, Treiscaune şi Csik.

[13]) C. Auner: »Câteva momente din inceputurile bisericii române.« Blaj, 1902 pag. 109.

POESIILE LUI VLĂHUŢĂ

II.

Dupăce ne-am coborât, în cele de până acum, în adâncimile dragostei poetului, — să urcăm, în cele ce urmează, înălţimile la cari s'a avântat mintea şi inima lui mare. — Aici bine înţeles, nu poate fi vorba de-o unitate aşa de strânsă, ca în erotică de pildă, unde găseşti cu destulă uşurinţă »firul povestei« dela urzeală până la băteală, — ceeace nu înseamnă, că ar lipsí unitatea de vederi, logica şi consecvenţa concepţiei de viaţă a poetului.

Ca orice avânt şi pornire omenească, aşa şi avântul poetului nostru purcede de-aici, dela această mare realitate dureroasă, care se chiamă viaţă. Rănindu-i-se adesea idealul sufletului în tragedia asta a vieţii, poetul nu se întoarce cu gândul înapoi, preamărind trecutul, ci, însufleţit de-o puternică »nădejde de mai bine«, cearcă să îndrepteze lumea asta păcătoasă, sbiciuind-o fără milă, dar deschizându-i în acelaş timp perspectivele aurii ale viitorului. In concepţia aceasta credem, că zace marea deosebire între Vlăhuţă şi Eminescu!

Conştiu şi mândru de superioritatea sa sufletească, poetul nu s'a revoltat de nimic aşa de mult, ca de »eterna lumii răutate«, de umilirile la cari vreau să-l supuie puternicii zilei, pe cum şi de invasia cutropitoare a celor mulţi şi nechemaţi, şi de domnia ignobilă a vulgului profan.

A, nu-ţi tăvăli talentul prin saloanele bogate,
Unde capul nu gândeşte, unde inima nu bate
Decât după-o anumită şi stupidă învoială —
Unde omul i-o păpuşă, şi viaţa o spoială!
Fugi de zimbetul făţarnic şi de strângerea de mână
A acestor măşti, ce firea omenească o îngână..,
Fugi. — E un vicleim ridicul, monoton din cale-afară:
Veşnica deşertăciune ţine capătul de sfoară!

Cuvinte mai aspre are împotriva scriitoraşilor porniţi, să ia dintr'un răsuflet »nemurirea cu asalt«:

Ce? Pentruc'aţi pus la mustru nişte biete vorbe goale
Ş'aţi umplut, cu chinuita, de cerneal'atâtea coale,
Pentruc'aţi scâncit la lună, ca toţi barzii răsuflaţi,
Un amor străin, şi patimi vechi, ce nu le 'nţelegeaţi;

Credeţi că-i de-ajuns, — ca lumea să se dea'n genunchi ulmită
Şi în veci a ei uitare şi dispreţ să nu vă 'nghită? —
Dar de când neruşinarea, spuma frazelor umflate
Şi ridicula 'ngâmfare — drept talent pot fi luate?

. . . . . .

Leneşi, ignoranţi, cu capul plin de fumuri şi de pleavă,
Din nimic cum vreţi să iasă şi să faceţi vre-o ispravă?

Din acelaş motiv n'a putut suferi mult timp nici văicărelile pesimiste, cari au inundat literatura noastră pe urma marelui Eminescu! Reproducem aci partea cea mai însămnată din acea memorabilă profesiune de credinţă a poetului, care este: »*Unde ni sunt visătorii?*«...

Ştiu. Am fost şi eu ca tine amăjit să cred că'n artă
Pot să trec la nemurire cu revolta mea deşartă;
Şi cu lacrimi stoarse'n silă — nu mi-aş mai aduce aminte —
Am bocit şi eu...nimicuri, ce-mi păreau pe-atuncea sfinte!...

Dar când m'am uitat în juru-mi ş'am văzut, că e o boală,
Şi că toţi începătorii, de abia scăpaţi din şcoală,
Ofiliţi în floarea vârstei de-un disgust molipsitor,
Îşi zădărnicesc puterea, focul tinereţii lor,
Ca să legene'n silabe, pe tiparele găsite,
Desperări de porunceală şi dureri închipuite,
Când am înţeles, c'aceasta e o modă, care soarbe
Seva tinereţii noastre, am zis gândurilor oarbe
Ce-şi rotiau peste morminte zborul lor de lilieci,
Să se abată, lăsând morţii în odihna lor de veci,
Şi din florile vieţii să aleagă şi s'adune
In neperitorul fagur adevăr şi 'nţelepciune!
Câte nu-s de scris pe lume! Câte drame mişcătoare
Nu se pierd nepovestite, în năprasnica vâltoare
A torentelor vieţii! Câţi eroi, lipsiţi de slavă,
Nu dispar în lupta asta nesfârşită şi grozavă!
Şi, sub vijelia soartei, câte inimi asuprite,
Câţi martiri, pe care vremea şi uitarea îi înghite!

Şi când lumea asta toată e o veşnică mişcare,
Unde cea mai mică forţă împleteşte o chemare,
Şi când vezi pe-ai tăi cum sufăr, cum se zbuciumă şi luptă
In campania aceasta mare şi neîntreruptă, —
Tu, departe de primejdii, razna ca un dezertor,
Să arunci celor ce-aşteaptă dela tine-un ajutor,
Jalea şi descurajarea cântecului tău amar,
Şi să-ţi cheltuiesti puterea celui mai de seamă dar,
Ca să-i faci mai răi pe oameni, şi mai sceptici şi mai trişti?
Asta vi-i chemarea sfântă de profeţi şi de artişti?...
Unde ni-s entusiaştii, visătorii, trubadurii,
Să ne cânte rostul lumii şi splendorile naturii?

Biblioteca Universitară "Lucian Blaga" Library Cluj

Unde ni-s sămănătorii generoaselor cuvinte,
Magii ocrotiți de stele, mergătorii înainte,
Sub credințele sfărmate și sub pravilele șterse
Ingropând vechea durere, cu-al lor cântec să reverse
Peste inimile noastre mângâiere și iubire, —
Și cuvântul lor profetic, inspirata lor privire,
Valurile de'ntuneric despicându-le în două,
Splendidă 'naintea noastră să ne-arete-o lume nouă!

Dar mintea scrutătoare a poetului s'a ridicat și mai sus; s'a frământat cu deslegarea problemelor celor mai mari și mai grele, cari au frământat și vor frământa în todeauna sufletele alese: Ce e omul? Ce-i viața? Ce-i moartea? Rostul lumii? pornirile, patimile ei? etc. etc. Să le vedem pe rând și acestea, cel puțin în parte.

Ce-i omul și viața lui? — „O biată clipă, ce tremură între două veșnicii" — răspunde poetul după înainte mergătorul Eminescu; iar airea adâncindu-se tot în asemenea „Cugetări" zice:

Vâslaș, ce-aleargă, împins în zare
De oarba sete a fericirii,
Pe câmp de ape fără cărare,
Omul e pururi prad'amăgirii;

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Căci scris e dorul să și-l agațe
Numai de umbre și de năluce,
Ce'n alui veșnic întinse brațe
Zădarnic cearcă să le apuce.

. . . . . .

Și omul trece pe'ntinsa mare
Cu valuri răpezi și ape adânci,
Călător veșnic în nerăbdare,
Împins de vânturi, lovit de stânci.

Și totuș, oricât de „trudnică" și de fără rost s'ar păreà viața ea ni-e așa de dragă, încât gândul nebun al morții (cu înțeles de nimicire) nu poate afla lăcaș în sufletul nostru:

Târziu, când simte, că e aproape
Clipa în care valul, sub dânsul,
Să se desfacă și să-l îngroape, —
Se uită'n urmă, și-l umple plânsul:

Căci tot trecutu-i pare-o comoară
De fericire, rămasă'n drum;
Pân' și durerea de-odinioară,
Plină de farmec o vede-acum.

Şi nu se'ndură să se despartă
De-atâtea visuri — veştede foi,
Ci'n năzuinţa-i oarbă, deşartă,
Dă să-ş întoarcă barca 'napoi...

Aceeaş cugetare, ca şi în „Din prag": *„c'a trăi i-o fericire"* şi că prin urmare *nu nirvana, „eterna mare a nefiinţei", ci viaţa, o viaţă bogată, fericită şi veşnică, poate fi ţinta noastră!*

Răutatea veşnica răutate omenească, încă l'a pus mult pe gânduri: nu numai fiindcă n'a vrut şi nu vrea să cunoască altă dreptate, decât pe ceea a pumnului:

Zădarnic! — Lupta se'nteţeşte,
Şi nu-i alegere de armă.
Sub pumnul grosolan al forţei
Dreptatea celui slab se sfarmă, —

ci mai cu seamă fiindcă chiar şi atunci, când făgăduiesc dela gură vre-o îmbunătăţire şi îndulcire socială, în realitate înveninează numai şi mai tare adâncile răni sociale:

Sub planul sfânt de înfrăţire,
Sporeşte ura bestială:
Tot omul e-un vrăjmaş la pândă,
Toată cruzimea e o fală,

S'asvârl a patimilor valuri
Din şubredele stăvilare,
Şi peste pulberea de pravili
Domneşte oarba 'nverşunare.

Zădarnic gânduri răsvrătite
Isbesc eterna piramidă,
Spre vârful căreia cu toţii
Se bat o cale să-şi deschidă...,

Mai sus, mai sus ... scrâşnind se'ndeasă,
Sub mulţi prăpastia se cască,
Nu tuturor li-i dat să sboare,
Dar câţi nu ştiu să se târască!

Versurile citate dau un măestru tablou *general* al relaţiilor sociali nenorocite din zilele noastre! *In special* s'a ocupat de *„ura neîmpăcată"*, şi de-a *„pismei răutate"* în caracteristicul *„Intreabă-te"*, apoi de nelipsita poftă de mărire deşartă în *„Vanitas"*. Lăsămu-le însă acestea; prea sunt revoltătoare şi urâte, ca să ne ocupăm de ele; mai bine să ne îndreptăm pe-o clipă cu poetul din marea asta de dureri la «*Celce*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

numai cu cuvântul e în stare să liniștească furtuna mării, — dar și viforul sufletelor noastre, la Hristos, „fiul dulgherului din Nazaret“:

I

S'au tremurat stăpânii lumii
La glasul blândului profet,
Ș'un dușman au văzut în fiul
Dulgherului din Nazaret!...

Și tuturor deopotrivă,
Împarte darul lui ceresc, —
Și celor care cred într'însul,
Și celor ce-l batjocoresc.

El n'a venit să răsvrătească,
Nu vrea pieirea nimărui;
Desculț, pe jos, colindă lumea,
Și mulți hulesc în urma lui,

Urască-l cei fără de lege
Ce-i pasă lui de ura lor?
El a venit s'aducă pacea
Și înfrățirea tuturor!

Și mulți cu pietre îl alungă,
Și râd de El, ca de-un smintit:
Isus zimbește tuturora, —
Atotputernic și — smerit!

Din toată lumea asupriții
In jurul lui s'au grămădit
Și vijeliile de patimi
La glasul lui au amuțit:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

El orbilor le dă lumină,
Și muților le dă cuvânt,
Pe cei infirmi îi întărește,
Pe morți îi scoală din mormânt,

»Fiți blânzi cu ceice vă insultă,
Iertați pe ceice vă lovesc,
Iubiți pe cei ce'n contra voastră
Cu vrăjmășie se pornesc«...

II.

Cât bine, câtă fericire,
Și câtă dragoste-ai adus!
Și oamenii drept răsplătire,
Pe cruce 'ntre tâlhari te-au pus.

Au râs și te-au scuipat în față.
Din spini cunună ți-au făcut,
Și, în deșarta lor trufie,
Stăpâni asupra-ți s'au crezut...

— Aduceți piatra cea mai mare
Mormântul să-i acoperiți
Chemați sutașii cei mai ageri,
Și străji de noapte rânduiți...

III.

S'au veselit necredincioșii
C'au pus luminii stăvilar
Dar ea s'a întărit în focul
Durerilor de pe Calvar,

Și valurile-i neoprite
Peste pământ se împânzesc,
Ducând dreptate, și iubire,
Și pace'n neamul omenesc.

Voi toţi, ce-ati plâns în întuneric,
Şi nimeni nu v'a mângâiat,
Din lunga voastră 'ngenunchere
Sculaţi... Hristos a înviat!

Şi acum ceva despre poeziile „ocasionali", căci Vlăhuţă are vre-o câteva şi de acestea! Nimic nu probează mai învederat bogăţia sau sărăcia de spirit a cuiva, decât asemenea „ocaziuni". Şi Vlăhuţă a dat în totdeauna dovadă despre cea dintâiu: Cu prilejul stingerii prea de vreme a acelei floricele alese, care a fost *Lilica Haşdeu* a scris elegia aceea pătrunzătoare, care culminează în trista resemnaţie dela sfârşit: *„Să poarte-atâta minte Un cap aşa de tinăr, a fost de neiertat"*; Când apoi în 1904 neamul românesc a prăznuit amintirea lui *Ştefan cel bun şi mare,* Vlăhuţă a pus în gura lui sincere cuvinte de *„Dreptate"* ca să dea următorimii o mare învăţătură pentru viaţă şi anume, că ţăranul i-a fost viteazul fără slavă, fără nume în bătălii şi tot el săracul — cel mai darnic Domn din lume, care plăteşte, şi biserici şi podoabe fără preţ a dat Moldovei — el cu mânile lui roabe! ca şi când ar vreà să spună şi el indirect ceeace altcineva a spus altundeva: popor sărac, ţară săracă; Domn sărac! Şi când în sfârşit, abia la trei ani după aceea, Ţara s'a încins în flacările revoluţiei dela un capăt la altul, poetul a isbucnit în accentele acelea, de-o satiră aşa de grozavă („1907"), cum nu s'a mai pomenit la noi aşa ceva dela „Scrisorile" lui Eminescu încoace! Au şi avut cuvintele acelea de-o extraordinară putere de mustrare, efectul dureros al unei operaţii chirurgice radicale: Mi-aduc aminte cum se sbăteau atunci unii critici să dovedească cât de „injurioasă" şi „lipsită de orice calităţi" e poezia din chestie; au uitat însă pe semne onorabilii domni critici de-atuncea, că dacă Eminescu a putut să sbiciuiască cu atâta cruzime pe Bulgăroii cu ceafa groasă şi Grecoteii cu nas subţire în 1881, la proclamarea României de „regat", — a putut şi Vlăhuţă să-şi spună răspicat cuvântul în 1907, când s'a clătinat din temelii acelaş „regat"!

Ajunşi în sfârşit la capătul calabastrării noastre prin acest minunat volum de poezii, credem, că nu putem încheia mai nimerit decât cu un îndemn de *„tolle, lege!"* căci Vlăhuţă — ca să-i parafrazăm *„Cuvântul"* adânc, cu care-şi introduce volumul — e unul din preoţii aceia rari, cari conştii de solia sfântă încredinţată lor, *aşa cuvântul şi l'a pregătit: cât mii de inimi la un fel să bată şi miilor de veacuri a vorbit!*

* * *

Ar fi să mai adaog ceva şi despre *Traducerile* din *Ada Negri*, *„profetisa Italiei"*, pe care cu atâta competenţă a tălmăcit-o sufletul adânc înţelegător şi de aproape înrudit al lui Vlăhuţă, pentruca darea de seamă despre acest volum să fie cel puţin la aparenţă completă. Dar ce? — Eu cred, că după minunatele probe ce le-am văzut până acum, ar fi de prisos să le mai sporesc. I. G.

Vântului pribeag.

Cu ceaţa cea dintâi de toamnă,
Cu ritmul stropilor ei reci,
Porneşti din lumea ta ascunsă
Trezind pustiul din poteci.

Mereu te tângui pe la geamuri,
Tu biet pribeag, făr' adăpost
Ne 'nvii atâta duioşie
Cu jalea tristului tău rost.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

De mult purtăm o toamnă 'n suflet,
Ne mor şi florile 'n fereastră . . .
Tot mai sărmani pe zi ce merge,
Suntem pribegi în ţara noastră . . .

Drumeţ, cu glas duios de doină!
De ce ni-ai plânge deci la geam?
De ce-ai mai sângerà suspinul
Îndureratului meu neam?

Ci du-ne jalea 'n fund de codri
Şi frânge-o 'n vuet neînfrânt:
Să se cutremure tăria . . .
Şi treapta tronului Preasfânt!

Şi-o mlădie în sfioasă rugă,
În murmur tainic de vioară,
Să se pătrundă Nepătrunsul:
Să ne trimită-o primăvară.

H. PETRIŞOR.

SCRIITORI ŞI SCRIERI

P. Dulfu: Cântece şi poveşti. Volum de 218 pag. Preţul 1 leu 50 bani. Tipografia „Minerva", Bucureşti.

Dl Petru Dulfu, scriitorul lăţitei epopei poporale, „Isprăvile lui Păcală" şi-a adunat într'un volum rodul muncii sale poetice de peste treizeci de ani. In »Păcală« am văzut pe D. Dulfu, ca măestru iscusit în versificarea anecdotelor poporului român şi ca un mănuitor dibaciu al limbii româneşti, în special al celei poporane. Să vedem dar notele nouă ce le putem scoate din volumul acesta privitor la sufletul şi talentul compatriotului nostru.

Dl D. scrie de o vreme foarte îndelungată; încă prin anul 1879 a început a publica poezii prin »Familia«. Pe atunci în literatura noastră strălucea talentul lui Vasile Alexandri, sărbătoritul cântăreţ al „Ostaşilor nostri", cari apăruseră de curând. Talentul lui Eminescu încă nu se impuse; atenţia publicului nu eră aţintită asupra lui. Gândim că nu vom greşi atribuind lui Alexandri influinţă asupra limbii Dlui D. Acea împărechere de cuvinte uşoare, şterse, cari nu pot înlănţul de loc atenţiunea şi se cetesc fără a lăsa nici o urmă, cari caracterizează unele poezii, »Doinele« mai cu seamă, ale lui Alexandri, şi o bună parte a poeziilor lui Bolintinean, se află şi în poeziile Dlui Dulfu. De pildă cităm prima strofă:

„Plânge fata'n grădiniţă,
Intre dălii şi bujori:
— Ce ai soro, drăguliţă?
Mi-o întreabă cele flori".

Diminutivele, pe cum şi forma aceasta copilărească a poeziilor, a făcut ca Alexandri în vremea mai nouă să nu mai fie gustat în întregime, şi toate poeziile ce mai apar şi acum cu scăderile acestea ni-se par ca nişte paseri întârziate îndărăptul cârdului, ce a trecut multişor înainte, sau ca nişte file îngălbinite pe cari liniştea şi vremea şi-au picurat din belşug praful, fără ca să mai simţim lipsa să le mai desgropăm de supt el. Aceasta formă obvine în multe poezii de ale Dlui Dulfu, cam aşa este chiar şi ediţia primă a epopei poporale „Păcală". Mai târziu însă ţinând pas cu înaintarea limbii din poeziile lui Eminescu, mai apoi ale lui Coşbuc, Dl Dulfu, îşi schimbă modul acesta de versificare, alegânduşi altul, care are ceva original în el. Prelucrarea „Păcalei" este versificată astfel şi în volumul de faţă vom aflà poezii — mai cu seamă cele mai târzii — cari nu ne mai izbesc neplăcut prin scăderile amintite.

Dar nu numai asupra limbii Dlui Dulfu, a lăsat urme Alexandri și epoca sa, ci chiar asupra poetului, ca om. Epoca lui Alexandri a fost o epocă însămnată, căci atunci noi Românii am trecut prin cele mai însămnate schimbări. Țările unite de dincolo, atunci se luptară pe câmpiile Bulgariei, ca să-și câștige independința, pe care o perduseră de o jumătate de veac, în urma acestor învingeri devenl România neatârnătoare de nimeni, mai apoi regat.

Lucru foarte firesc deci, că fiecare om, care să țineà de favorit la Muzelor își țineà de cea mai sfântă datorință să scrie ode la ostașii români, mai apoi regatului înfloritor al României.

Aceasta este caracteristica poeziei din vremea acea, așà a făcut Alexandri în întreaga lui carieră, așà a făcut și Eminescu în primii ani ai tinereții lui, și așà vedem, că a făcut și Dl Dulfu, fiecare, firește, cu puterea talentului său. Dl Dulfu, nu trece nici o ocaziune de aceste, tuturora le ține isonul, mai cu dibăcie, mai fără îndemânare; nici chiar când își vede țara în care s'a născut, nu se deșteaptă în el omul, ci Românul, ce prorocește că:

Tirănia încremenește
Sus pe tronul ei *lucios*
Și de sus — se prăbușește,
În adânc întunecos.
(Revedere).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Nota aceasta politică este una dintre părțile cele mai atacabile ale volumului. Retorismul sec, prosaic, versificaiiunea slabă, nu ne pot însufleți, pentru motivele de inspirațiune ale autorului.

Aflăm în volum apoi vre-o două poezii, în cari se ating obiecte mai grele asupra gândirii omenești, chestii mai generale, mai omenești. Într'unele din acestea aflăm și tablouri frumoase și și acțiunea curge sprintenă, ca: „Tot merge omul", „Taine" și „Ateu", altele însă sunt întrerupte de umpläturi fără de nici un înțăles, sau sunt numai versificații, d. p.

„In iubire-i fericirea:
„Să iubești ca și pe tine
Pe al tău aproape" vorba
N'o uita în veci creștine".
(Fericirea).

Vom aflà însă în acest volum un mic cerc atrăgător, poeziile din el sunt binesimțite, atmosfera ce transpiră din ele îmbracă pe autor într'o lumină simpatică: sunt poeziile unde își cântă fericirea și durerile din viața familiară. Din o notiță din volum vedem, că Dl Dulfu, a

avut doi copii; „doi brazi“ le zice Dlui cu mândrie, unul înzestrat cu un spirit de critică foarte fin, iar celalalt cu dar poetic mult promițător — și amândoi i-au murit, cel de al doilea puțină vreme după cel dintăi, fapt ce a zguduit adânc inima-i de tată, storcându-i cele mai frumoase și simțite poezii din volum. („Doi brazi‘, și „Visul mamei“). Dar nu numai viața lui familiară o cântă în versuri, ci și a altora, preamărind virtuțile de părinți buni. Cumcă viața familiară e motivul cel mai plăcut ce-l înspiră pe poet, și cumcă cântând-o talentul său se exprimă mai cu putere, se vede și de acolo, că toate traducerile — la număr patru două din Carmen Sylva și celealalte două din Petöfi, — sunt luate din aceasta sferă, și ca să poți bine traduce, nu-i destul să cunoști limba din care vrei să traduci, ci trebue să ai și note de înrudire cu poetul respectiv, trebue să te fi transpus și tu în asemenea stare. Faptul, că traducerile Dlui Dulfu sunt reușite, dovedesc cele zise mai înainte. Cităm poezia „Doi brazi“.

Doi „brazi“ aveam... Cu ce drag i-am crescut
De mici lăstari! cu câtă străduire!...
Sălta-'n piept inima-mi de fericire
Văzându-i nalți, frumoși ce s'au făcut

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Veni un trăsnet... și dintr'o lovire
Pe unu-l dobori... Celalalt perdut,
Tânjind amar un timp s'a mai ținut...
Alături azi ei zac în ardormire.

Și soarele de-atunci ascuns e în ciață,
Pământul e un larg pustiu de ghiață,
Întreaga lume'n noapte-i scufundată.

O! Vânt al morții!.. mi-i culcași pe ei:
De ce nu m'ai culcat cu ei de-odată,
Să dorm și eu azi, lângă „brazii mei“?

În partea a doua aflăm poveștile versificate. Cu aceea dibăcie de a versifică, pe care o cunoaștem din Prelucrarea lui Păcală, versifică Dl Dulfu și poveștile acestea. In partea aceasta se vede mai cu seamă modul special de mlădiere al limbii supt pana Dlui Dulfu. Acțiunea

aici înaintează repede şi versificaţiunea curge uşor. Ca să avem idee despre modul de versificare şi dibăcie a Dlui Dulfu, cităm câteva strofe caracteristice:

A fost un împărat cândva
Şi-aveà o fată, frăţioare,
Aşa frumoasă... că la soare
Pute-ai privì, la dânsa... ba

Îi merse vestea 'n lume
Fecioarei — şi de dor mânaţi
Veniau s'o ceară — ce 'mpăraţi
Şi ce de prinţi cu falnic nume!

Ea nici că se uita la ei
— „Vrei să'mpleteşti cozi albe, fată"?
— Mai lasă, nu e vremea, tată...
Să mă măriţi cu sila vrei"? etc.

Partea ce cuprinde poveştile versificate ar fi păcat să rămână numai în volumul acesta, care este pregătit mai cu seamă pentru clasa cultă, ci ar trebui publicată într'o ediţie populară, şi mai ieftină, ca să se lăţească cât mai mult în straturile ţărănimii, unde de bună seamă, că va fi bine primită şi va deşteptà gustul de cetit în gradul cel mai mare.

D. A. Gladu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CUGETĂRI

Trad. de I. P. C.

Colorea crinului este albă ca neaua. — Din faţa omului nevinovat străluceşte linişte, bucurie şi fericire.

*

Cine vrea să şadă pe mai multe scaune, nu i ajunge nici unul; cine vrea să culeagă mai multe flori, acela nu culege nici una; şi cine vrea să cucerească şi să fericească mai multe inimi, acela de regulă nu poate cuceri şi fericì nici una.

*

Dacă bărbatul ar iubì în femeie nu numai femeia şi dacă femeia ar iubì în bărbat nu numai bărbatul, fără şi omul, mai multă fericire ar fi pe pământ.

Friederic Hebbel

Maria Magdalena

— Tragedie în 3 acte. —

Traducere de I. E. TOROUŢIU

(Urmare şi fine).

Scena VI.

SECRETARUL (intră). Bună seara!

LEONARD. Domnul secretar? Ce-mi aduce onoarea.

SECRETARUL. *Tu* vei vedeà îndată!

LEONARD. *Tu?* Da, da, am fost doară camarazi de şcoală!

SECRETARUL. Şi vom fi poate şi camerazi de moarte! (Scoate pistoale). Ştii umbla cu de astea?

LEONARD. Nu Vă înţeleg!

SECRETARUL (trage cocoşul unui pistol). Vezi? Aşa se face. Apoi ţinteşti asupra mea, precum eu acuma asupra ta, şi slobozi! Aşa!

LEONARD. Ce vorbiţi?

SECRETARUL. Unul din noi doi trebue să moară! Să moară! Şi anume îndată!

LEONARD. Să moară?

SECRETARUL. Tu ştii de ce!

LEONARD. Zău, că nu!

SECRETARUL. N'are a face în oara morţii îţi vei aduce aminte!

LEONARD. Nici idee —

SECRETARUL. Adă-ţi aminte! De altcum te-aş putea ţine de un câne turbat, care mi-a muşcat ce mi-i mai drag în lume, fără să ştie cea făcut; am să te împuşc ca pe un astfel de câne, măcar că vreo jumătate de oară trebue să te ţin de asemene mie!

LEONARD. Nu vorbiţi aşa de tare! De v'ar auzì cineva —

SECRETARUL. De m'ar fi auzit cineva, de mult l'ai fi chemat! Na?

LEONARD. Dacă-i vorba de copila aceea pot să mă căsătoresc cu ea. La aceasta eram aproape decis, când era ea singură aici!

SECRETARUL. Ea a fost aici şi s'a dus iarăşi, fără să te vază întru căinţă şi sdrobire la picioarele ei? Vină! Vină!

LEONARD. Vă rog — videţi un om înaintea D-Voastre, care e gata să împlinească toate, câte i-le prescrieţi! Încă azi deseară mă voi logodì cu ea!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SECRETARUL. Ba asta sau eu voiu face-o, sau nime. Și chiar de ar atârna lumea de aceasta, nici marginile vestmintelor ei să nu le atingi! Vină! In pădure cu mine! Dară bagă bine de seamă, eu te prind de subțiori și pe drum de voi auzi numai un sunet dela tine, atunci — (ridică un pistol) tu-mi vei crede! Și așa ca să nu intri în ispită, vom face drumul pe dinapoia casei, prin grădini.

LEONARD. Un pistol este pentru mine — dațimi-l încoace!

SECRETARUL. Că să'l arunci, și să mă silești să te omor, ori să-ți dau drumul, așa-i? Răbdare, până vom ajunge la loc și atunci voi împărți onest cu tine!

LEONARD (merge și din nebăgare de seamă dă jos de pe masă păharul său). Oare să nu mai beu de acù?

SECRETARUL. Curaj băete, poate merge bine, Dumnezeu și dracul seamănă să se certe mereu în lume, cine știe care tocmai e stăpân! (Il prinde de subsuori; amândoi ies).

Scena VII.

Odae în casa stolerului; seara.

CAROL (intră). Nimene acasă! De n'aș cunoaște borta de guzgan de sub prag, unde-și ascund ei cheea, când merg cu toții de-acasă, n'aș fi putut intrà. Na, asta n'are de a face! Aș putea acum de douezeci de ori să alerg prin târg și să-mi închipui, că nu există mai mare plăcere pe lume, decât și întrebuința picioarele. Să facem lumină. (Aprinde lumina). Scăpărătoarea trebue să fie încă la locul ei, m'aș pune rămășag, că noi avem aici în casă de două ori cele zece porunci. Pălăria trebue să stea pe cuiul al treile, nu pe al patrule! La noue și jumătate trebue să fii obosit! Inainte de Archanghel n'ai voe să îngheți, iar după Archanghel n'ai voe să asuzi! Asta stă într'un rând cu: teme-te de Dumneze și'L iubește! Mi-i sete! (strigă). Mamă! Bată-te! Pareca am uitat, că ea zace acolo, unde servitorul cârșmarului nu poate să-și deschidă gura și să zică: da, Domnule, când îl chiamă cineva! N'am plâns, când am auzit clopotul morții în poarta cea întunecată a turnului, dar' — surtuc roșu, doar nu m'ai lăsat să joc popici cea de pe urmă oară, măcarcă aveam bila în mână, nu-ți voi lăsa vreme nici pentru cea de pe urmă suflare, dacă te voi găsi singur, și asta se poate întâmplà încă azi deseară, știu eu unde te pot găsi la zece oare. Apoi pe corabie! Oare unde-i Clara? Sunt flămând și însetat! Astăzi e Joi și ei au mâncat supă de vițel. De ar fi iarna, ar fi fost curechiu, înainte de post curechiu alb, după post curechiu verde! Asta-i așa de hotărât, întocmai cum urmează Joia după Mercure, de oarece ea nu poate zice Vinerei: mergi tu în locul meu, căci mă dor picioarele.

Scena VIII.

CLARA (intră).

CAROL. Na în fine! N'ai trebui să te săruți așa de mult! Unde se

BCU Cluj / Central University Library Cluj

împreună patru buze roșii, acolo se zidește un pod pentru dracul! Ce-ai acolo?

CLARA. Unde? Ce?

CAROL. Cum? Ce? În mână!

CLARA. Nimic!

CAROL. Nimic? Sunt astea secrete? (Îi smucește scrisoarea lui Leonard). Adă-o încoace! Dacă tata nu-i de față, atunci fratele este epitrop!

CLARA. Petecul l'am ținut în mână, și totuși vântul de seară suflă așa de tare, încât svârle cărămizile de pe acoperiș. Când treceam pe lângă biserică, una căzu chiar înaintea mea, încât m'am lovit cu piciorul de ea. Doamne, mi-am gândit, încă una! Și-am stătut locului. Asta ar fi fost așa de frumos, ei m'ar fi îngropat și-ar fi zis: a dat într'o nenorocire. Inzădar am așteptat să cază și a doua.

CAROL (dupăce a cetit scrisoarea). Mii de bombe și — Măi, brațul care a scris asta ți-l sfărm în bucăți! Adă-mi un șip dă vin, sau n'ai bani cruțați?

CLARA. Mai avem un șip în casă. Îl cumpărasem în taină pentru ziua natală a mamei și l'am ascuns. Mâne ar fi fost ziua ei. (Se 'ntoarce, a parte).

CAROL. Adă-l încoace!

CLARA (aduce vinul).

CAROL (bea grăbit). Așadar' putem iarăș începe. Geluit, ferestruit, ciocănit, într'acea mâncat, băut, durmit, ca să putem mereu gelui, ferestrui, ciocăni și Duminecă vr'o câteva metanii încă pe deasupra: mulțumescu-ți Ție Doamne, că-mi dai voe să geluiesc, ferestruiesc și ciocănesc! (Bea:) Trăiască tot cânele de treabă, legat în lanț, care nu mușcă! (Bea iarăș:) Și încă odată: trăiască!

CLARA. Carol, nu bea atâta! Tata zice, că în vin șede dracul.

CAROL. Și preotul zice, că în vin șede bunul Dumnezeu! (Bea). Să vedem cine are drept! Sergentul tribunalului a fost aici în casă — cum s'a purtat el?

CLARA. Ca 'ntr'o peșteră de hoți! Mama căzu la pământ și remase moartă, cum numai își deschise el gura.

CAROL. Bine! De vei auzi mâne dimineață, că acel blăstămat fu găsit ucis, să nu-i blastem pe ucigaș!

CLARA. Carol, tu doar' nu vei —

CAROL. Sunt eu unicul său dușman? Nu s'au năpustit acum' mulți asupra sa? Greu ar fi de stătorit, cine dintre cei mulți a făcut lucrul acesta, doar' dacă acela și-a uitat pălăria și bățul în locul faptei. (Bea). Fie cine-o fi: dă, Doamne, ispravă bună!

CLARA. Frate, tu vorbești. —

CAROL. Nu-ți place? Bine, bine! Lung nu mă vei mai vedea.

CLARA (înfiorându-se). Nu!

CAROL. Nu? Știi acum că vreu să mă duc pe mare? Imi umblă gândurile pe frunte, că le poți cetì? Sau a turbat bătrânul cum îi e felul și a amenințat, că mă va da afară din casă? Ha! Asta nu-i cu mult mai altfel decum dacă temnicerul mi-ar fi jurat: n'ai voe să mai stai în temniță, te dau afară, în libertate.

CLARA. Nu mă 'nţelegi!

CAROL (cântă:)

Vântrele se îmflă
De tremurul suflării.

Da, da, acum nimic nu mă mai ţine de meserie! Mama-i moartă, a doua n'oi mai găsi, care după toată fortuna ar înceta să mânânce peşte; acesta era dorul meu din copilărie. In largul lumii! Aici nu-mi merge bine, ori poate de-abia atunci, când aş ştii, că norocul nu prieşte celui, ce se joacă cu viaţa sa, celui, care pentru un gologan primit din comoara cea mare l'a aruncat iarăş, ca să-l mai vază ori de-l mai bagi în buzunare, ori de-l aureşti, ca să-l dai înapoi.

CLARA. Vrei pe tata să-l laşi singur? El e de şasezeci de ani!

CAROL. Singur? Nu rămâi tu cu dânsul?

CLARA. Eu?

CAROL. Tu. Odorul lui! Ce-ţi mai vine în cap, de mai întrebi? De bucuria lui nu vreau să mă ating, iar' de scârba lui va scăpa, când mă voi duce, şi de ce să n'o fac? Noi nici odată nu ne-am potrivit, şi nu ne potrivim la olaltă; lui îi place să fie strâmt, el ar închide pumnul şi s'ar vârâ într'ânsul, iar' eu îmi ies din piele, ca şi un copil din cămeşuica sa, dacă numai să poate! (Cântă:)

Ancora-i ridicată,
Şi cârma îndreptată
Pe poteca mării.

Spune tu singură, s'a îndoit el cândva, că eu sunt nevinovat? Sau poate nu s'a mângăiat el vr'odată în vorbele sale, mai presus de toată înţelepciunea: asta tocmai am aşteptat-o! Numai la asta m'am gândit! Alt sfârşit nu se puteà! De ai fi fost tu, el şi-ar fi făcut capătul! Aş vrea să văd, dacă ai păţi-o tu ca muierile! Lui i-s'ar păreà, că el e singur lehuz! El şi dracul cu dânsul!

CLARA. Vai, cum îmi sfăşie inima! Da, trebue să mă duc, să mă duc!

CAROL. Ce! Ce? Încotro?

CLARA. În bucătărie — unde de altcum? (Pune mâna la frunte). Da! Incă una! Tocmai de aceea m'am mai întors acasă! (Iese).

CAROL. Ciudată fată! (Cântă):

Păsăruica cea isteaţă
Ciripeşte pe catarg.

CLARA (întră înapoi). Am gătit toate, mâncarea tatei stă la foc. Când am închis uşa bucătăriei, mi-am gândit: nu vei mai călca pragul ei! Mi-a trecut un fior prin suflet! Aşa mă voi duce din odaia aceasta, aşa din casă, aşa din lume!

CAROL (cântă şi se primblă încolo şi 'ncoace, Clara stă dinapoi).

Iară soarele cuprinde
Cu raza lui fierbinte
Voioşii peşti
Din vadul larg.

CLARA. De ce nu fac asta? N'ai mai face-o? Voi mâna-o tot din zi în zi, ca şi acum' din minut în minut — Da! Da! De aceea haide — haide! Şi eu tot mai stau! Mi se

BCU Cluj / Central University Library Cluj

pare că în sinul meu se ridică mâni și se roagă, mi se pare că ochii — (Se așează pe un scaun.) Ce-i asta? Ești prea slabă? Întreabă-te de ești destul de vânjoasă, să-l vezi pe tatăl tău cu gâtul curmat. (Se scoală.) Nu! Nu! — Tatăl nostru, carele ești în ceriuri — sfințească-se numele tău — Doamne! Doamne! Sărmana titva mea — nici nu mă pot ruga — Frate! Frate — ajută-mi —

CAROL. Ce ți-i?

CLARA. Tatăl nostru! (Să recugetă) Mi să părea că sunt în apă, că mă înec, și că încă nu m'am rugat! Eu — (Subit.) lartă-ne greșelele noastre, precum și noi iertăm greșiților nostri! Asta-i! Da! Da! Eu îi iert cu bună seamă, nici nu mai gândesc la dânsul! Noapte bună, Carol!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CAROL. Așa de vreme vreai să te culci? Noapte bună.

CLARA (ca un copil, care repetește «Tatăl nostru».) Și ne iartă noue —

CAROL. Un păhar de apă mi-ai mai putea aduce, dară proaspătă!

CLARA (grăbită.) Ți-oi aduce-o din fântână!

CAROL. De ce nu, dacă vreai, și așa nu-i departe!

CLARA (a parte.) Mulțam, mulțam! Încă asta mă năcăjea. Fapta trebuia să mă vădească! Acum va zice lumea: a pățit o nenorocire. A căzut în fântână.

CAROL. Dă seama, îmi pare că scândura nici acum' nu-i pironită.

CLARA. Doară luceşte luna — (a parte.) Doamne. Eu vin numai de aceea, pentrucă dealtcum tatăl meu ar trebui să vină. Iartă-mă, precum și eu — Îndură-te de mine — — Îndură-te — (Iese.)

Scena IX.

CAROL (cântă.)

M'aș duce 'n depărtare
Colo în larga lume

Da, Dar' mai întâi — (să uită pe orar.) Câte-s? Noue.

Mi-i viața doar' în floare!
Aș vrea din neagra zare
Să nu-mi știe de nume.

Scena X.

M. ANTON (intră.) Aș trebui să te rog de iertare, dar dacă te iert, c'ai făcut datorii în taină, și dacă încă ți-le plătesc, cred nu-i de lipsă să-ți mai cer iertare.

CAROL. Una-i bună, și alta nu-i de nevoie; dacă-mi vând hainele de Duminecă, pot singur să-i mulțămesc pe acei oameni, cari au să mai ceară dela mine câțiva taleri, și asta-oi face-o chiar mâne, ca marinar, (a parte) m'am scăpat, (cu voce) nu-mi mai trebuesc!

M. ANTON. Ce vorbe-s și astea?

CAROL. D-ta nu le auzi întâia-și dată, dar astăzi răspunde-mi, ce vreai, m'am hotărât odată pentru totdeauna!

M. ANTON. Ți-ai ajuns vrâsta, unde n'am putere asupra ta, asta-i drept!

CAROL. Tocmai de asta nu vreu să mă opun. Dar eu cred, că peștele

şi paserea să nu se sfădească, ori de-i mai bine în văzduh sau în apă. Numai una: D-ta nu mă vei mai vedea, doar dacă mă vei desmierda pe umeri şi-mi vei zice: bine-am făcut.

M. ANTON. Vom vedea! N'am nevoie să plătesc calfa, care am pus'o în locul tău. Şi apoi?

CAROL. Îţi mulţămesc!

M. ANTON. Spune-mi, e drept că sergentul, în loc să te ducă la primar pe drumul cel mai scurt, te-a purtat prin tot oraşul —

CAROL. Drum după drum, peste piaţă. Ca pe-o malancă, dar n'ai grijă, şi aceluia i-oi plăti, înainte de ce m'oi porni.

M. ANTON. Asta-mi place, dar' ţi-o opresc.

CAROL. Ho!

M. ANTON. Nu te voi lăsa din vederi, ba chiar eu singur i-aş ajuta blăstămatului, de te-ai lega de dânsul.

CAROL. Îmi pare că mama ţi-a fost dragă.

M. ANTON. Pot să ţi-o dovedesc.

Scena XI.

SECRETARUL (intră palid, poticnindu-se, strânge o basma la piept.) Unde-i Clara? (Cade pe un jeţ.) Doamne, — Buna seara. Slava Domnului c'am ajuns. Unde-i ea?

CAROL. S'a dus — oare unde-i? Vorbele ei — Vai, mi-i groază. (Iese)

SECRETARUL. Am răsbunat-o — blăstămatul zace — dară şi eu — Doamne oare de ce? Acum n'o mai pot —

M. ANTON. Ce ţi-i? Ce-ai păţit?

SECRETARUL. Îndată-i gata. — Dă-mi mâna, că nu-ţi vei surguni fiica — auzi, că nu vei surguni-o, dacă —

M. ANTON. Ce vorbe ciudate. De ce s'o surgunesc? — Vai, mi-se deschid ochii. Oare nu i-am făcut vr'o nedreptate?

SECRETARUL. Dă-mi mâna.

M. ANTON. Nu. (Vâră mânile în buzunar.) Dar eu îi voiu face loc si ea ştie, pentrucă i-am spus-o.

SECRETARUL (înfiorat.) D-ta ai — nenorocit-o. Acum de abia te înţeleg.

CAROL (intră cu grabă) Tată! Tată! Este cineva în fântână! Numai de n'ar fi —

M. ANTON. Adă scara cea mare! Cârlige. Frânghii. Ce mai stai? Grăbeşte! Ca şi când ar fi sergentul.

CAROL. Toate-s acolo. Vecinii veniră înaintea mea. Numai de n'ar fi Clara.

M. ANTON. Clara? (Să prinde de masă.)

CAROL. S'a dus să scoată apă, şi s'a găsit tulpanul ei.

SECRETARUL. Mişelule, acum ştiu, de ce a nimerit glonţul tău. Ea e.

M. ANTON. Caută! (Se aşează.) Nu mai pot. (Carol iese.) Şi totuşi (Să scoală iarăş.) Dacă (spre secretar.) te-am priceput, totul e bine.

CAROL (vine înapoi). Clara! Moartă! Capul groasnic sfărâmat de colacul

BCU Cluj / Central University Library Cluj

fântânii, când — Tată, ea n'a *căzut*, ea *s'a aruncat*, o servitoare a văzut!

M. ANTON. Tragă-și pe seamă, înainte de ce vorbește! Nu-i destulă lumină, că ea să fi văzut asta numai decât!

SECRETARUL. Stai la 'ndoială? Ai vrea, dar numai poți! Gândește la aceea ce i-ai spus! Ai alungat-o pe poteca morții, eu, eu sunt vinovat, că ea nu s'a mai întors! Când prevedeai durerea ei, gânde-ai la *limbile*, cari ar fi țișnit în urma D-tale, nu însă la *blăstămăția șerpilor*, cari aveau acele limbi; atunci ai spus un cuvânt și ai mânat-o la desnădejde; eu însă, în loc s'o cuprind în brațele mele, atunci când inima ei se sbătea înaintea mea plină de groază, gândeam la acel ticălos, care ar fi făcut la asta o schimă, și — acum o plătesc cu viața mea, că am ajuns să atârn dela unul, care era *mai rău* decât mine, *să atârn* atât de mult; și D-ta, cât de oțelit ai fi, și D-ta vei spune odată: fică, aș vreà să nu fi pus preț pe schimonosirile Fariseilor; mă doboară mai mult, că nu poți sta lângă patul meu de moarte, ca să-mi ștergi sudorile fiorilor din ceasul de apoi!

M. ANTON. Ea nu m'a cruțat — asta s'a văzut!

SECRETARUL. Ea a făcut, ce a putut — *D-ta n'ai fost vrednic, că ea a avut ispravă!*

M. ANTON. Sau poate *ea* nu! (Afară vuet).

CAROL. O duc — (Vrea să iese).

M. ANTON (cu tărie, ca și până la sfârșit, îi comandă): In odaia de dinapoi, unde a fost mama!

SECRETARUL. Să-i mergem înainte! (Vra să se scoale, dar cade înapoi). Vai, Carol!

CAROL (îi vine în ajutor și-l duce afară).

M. ANTON. Eu nu mai înțeleg lumea asta! (Rămâne pe gânduri).

(Cortina.)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Poesii poproale.

Frunză verde, iac' așa
Tot am zis mândruța mea
Că de tine m'oi lăsa;
Și iar' verde de izlaz
Dar' cum potcă să te las,
Că ești floare viorea
Crescută pe sama mea.

Dragu-'mi e prunul cu prune
Și omul cu vorbe bune;
Mi-e urât părul cu pere
Și omul cu vorbe rele.

Scrie badea pe hârtie
Cu mâna îmi face mie
Să merg în cănțălărie
Să mă 'nvăț și eu a scrie!

P—r.

Memoria canonicului Bunea în Cluj.

Reproducem acestea din »Olteanul« dela Făgăraş:

Cluj, 20 Dec. 1909.

»Am avut marea fericire de a fi de faţă la frumosul parastas, ce s'a săvârşit în biserica unită de aici, Duminecă în 19 Decemvrie 1909 din partea Dlui părinte protopop al Clujului: **Dr. Elie Dăianu,** un puternic stâlp al bisericii noastre, care într'o cuvântare jalnică, cu mult avânt şi dar grăitor rostită, ne înfăţişează durerea cea nemărginită a întreg neamului nostru românesc prin pierderea atât de timpurie a fericitului canonic A. Bunea şi totodată ne descopere lucruri de mulţi necunoscute pân' acum, cari leagă strâns recunoştinţa credincioşilor din Cluj, faţă de amintirea acestui preot mare.

Moartea Părintelui A. Bunea a frânt prin cea mai dureroasă lovitură toate inimile româneşti, fără deschilinire; o parte însemnată din astă durere trebue să o împărtăşească şi sufletele tuturor credincioşilor clujeni, pentru cari, — după cum să va vedea din însaşi predica, ce ni-am format-o într'un rotunzit rezumat, — adormitul în Domnul a purtat întotdeauna cea mai mare grije părinţească.

Trebue să-şi ia partea lor însămnată din astă durere şi toţii fii **Ţării Oltului,** din a cărei inimă a răsărit acest nemuritor bărbat.

De aceea, ne ţinem de o mare datorinţă, a da nimerit prilej, tuturor cinstiţilor nostri cetitori, să cunoască şi din astă frumoasă cuvântare, cine a fost Părintele Augustin Bunea?

Pioaselor rugăciuni dela parastas, le-a dat răspunsurile, corul universitarilor, condus de Dl. Dr. Iustin Cl. Iuga, cand. de advocat.

A fost multă lume românească de faţă

A. Delascurta.

* * *

Lăsăm să urmeze acum jalnica cuvântare a D-nului părinte protopop, *Dr. Elie Dăianu:*

Iubiţi creştini!

Inainte de a ne împlini o dureroasă dorinţă creştinească, care o avem faţă de acel mare suflet, de preot şi de român, care a fost în viaţa aceasta Dr. Augustin Bunea; şi înainte de a ne ridică rugăciunile noastre smerite către tronul milelor şi îndurărilor lui Dumnezeu, cade-se să ne dăm seamă, încât să poate, cine-a fost pentru noi pentru biserica şi poporul nostru, răposatul Dr. Augustin Bunea? Ar trebui, vezi bine, un talent de puternic grăitor, cum a fost răposatul, pentruca să vă puteţi face o icoană cât de cât asămănătoare cu ceeace a fost el de fapt. — Eu însă neavând această putere şi, poate, nefiind impre-

jurările potrivite acum, nici nu mă voi încercà să vă arăt cu deamăruntul, ce-a însemnat şi cine a fost răposatul canonic Dr. Bunea.

E dèstul, cred, să vă amintesc cum a fost înmormântarea lui pentruca să vă puteţi închipul, cam cât de mare a fost vrednicia lui.

Când la sfârşitul lunei trecute şi începutul celei de-acum s'a lăţit, vestea de necrezut, că Dr. Bunea a încetat de-a mai trăi, vestea aceasta a căzut, ca un fulger din senin asupra tuturor sufletelor înţelegătoare, şi a zguduit inima întregului neam românesc, fără nici o deosebire de hotar. Durerea aceasta crâncenă, cu care Dumnezeu, în nepătrunsele sale planuri, a pus de nou la încercare inima românească, s'a arătat în nenumăratele telegrame şi scrisori, ce încercau a tâlcui această nepătrunsă durere; în mulţimea mare de fruntaşi, ce din toate părţile pământului locuite de români, au alergat la Blaj, ca să facă cinstea cea din urmă rămăşiţelor pământeşti ale aceluia, care atâta cinste ne-a făcut tuturor; şi s'a arătat mai ales în rostirile de jale a acelor unsprezece vorbitori, cari au tâlcuit, ca din inima noastră a tuturor, durerea pentru pierderea cea mare ce-am îndurat.

Însuş I. P. S. nostru Stăpân, Archiepiscopul şi Mitropolitul dela Blaj, a ţinut să săvârşească sfânta slujbă a îngropării, încunjurat de şesesprezece preoţi, protopopi şi canonici, şi catedrala cea mare a Blajului, care de-atâtea ori s'a umplut de cuvântul propovăduitorului Dr. Bunea, erà îndesuită de cea mai românească lume, şi nici pe departe n'a putut să încapă pe toţi ceice erau strânşi la Blaj, la înmormântare.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

În jurul sicriului lui acoperit de flori, plângeau cu jalea nemângăierii fraţii şi rudeniile răposatului, dar în jalea şi durerea catedralei din Blaj, pe care cu toţii o simţeau în inimă, plângea întregul neam, plângea întreaga biserică şi plângea mai ales întreg Blajul, care şi-a pierdut cel mai luminos stâlp al său.

Dar tocmai în această nemai văzută priveliişte a durerii erà şi mângăierea inimii noastre, pentrucă ne-am văzut odată iarăşi şimţind la fel şi gândind de-opotrivà. — Cel care în viaţă a lucrat necontenit, cu graiul viu şi cu cuvântul scris, pentru *unire,* pentru *bună înţelegere,* pentru *împreunarea* prin cultură a tuturor sufletelor, ce s'aseamănă, a fost aşa de norocos, în nenorocirea noastră, ca să poată aduna la un loc pe cei aşa de mult împrăştiaţi, şi să aducă la *un gând* şi la *o simţire* pe cei ce prin multe ispitiri s'au deosebit de atâtea-ori, dându-ne astfel, cu limbă de moarte, dovada cea mai mişcătoare a cuvintelor sfintei scripturi: »*Ce bun şi frumos este a fi fraţii împreună*«.

Acolo în sfânta biserică catedrală a Blajului, şi la groapa răposatului, s'au rostit, iubiţilor fraţi şi creştini, cum am zis, unsprezece

vorbiri, cari în fel şi chip au arătat vredniciile răposatului şi au tâlcuit durerea neamului ce l'a pierdut.

A vorbit întâi unul dintre fraţii săi canonici, soţ de slujbă şi de fapte, care ne-a arătat: cum Dumnezeu a călăuzit din tinereţele sale pe Augustin Bunea, pentruca să fie ales slujitor al său şi puternic stâlp al bisericii sale; cum s'a născut dintr'o familie preoţească, în **satul Vadului, de pe ţara Oltului**, şi cum învăţând în gimnaziul românesc al Braşovului, apoi în cel al Blajului, a fost trimis la Roma, pentruca să se pătrundă de adâncile învăţături ale sfintei noastre legi, şi să pornească, întărit în credinţă, pe cărarea acelora, cari în mijlocul neamului au fost aşa de mari, şi în fapte, şi în credinţă.

A urmat apoi la slujba cuvântului un profesor dela universitatea din Bucureşti, membru al Academiei române, care împreună cu un alt tovarăş al său, au venit din Ţara Românească, ca să încununeze sicriul lui Augustin Bunea cu cununa de stejar a acelei *Academii*, care înseamnă străjuirea cea mai înaltă a culturii româneşti, călăuza cuminte a limbii şi literaturii, a ştiinţii şi a culturii româneşti de pretutindenea. Vorbitorul Academiei române, Dr. C. Istrati, a spus în cuvinte duioase, cum inima românească în durerile şi bucuriile sale nu cunoaşte nici un fel de hotar, cum Academia română a ales între stâlpii săi pe Dr. Augustin Bunea, care prin faptele, şi mai cu seamă prin vorbirile şi scrierile sale, s'a dovedit unul dintre cei mai aleşi fii ai neamului.

SocietatiMuzeul Ardelean - www.muzeulardelean.ro

În numele »*Asociaţiunii pentru cultura şi literatura poporului român*« a vorbit secretarul său: Dl Octavian Goga, care este cel mai puternic poet, cântăreţ al doririlor şi durerilor noastre, şi cu cele mai frumoase cuvinte a mărturisit: ce preot luminat, ce suflet de român ales, şi ce învăţat stăruitor am pierdut noi cu toţii în răposatul canonic, care s'a adâncit în tainele trecutului, pentruca să ne poată lumina cărările timpului de faţă, şi pentruca închegându-ne gândirile şi simţirile la fel, să ne întemeieze nădejdile de mai bine pentru viitor.

Au urmat apoi alte şi alte vorbiri, care de care mai frumoase şi mai duiose; tineri şi bătrâni, preoţi şi mireni, uniţi şi neuniţi, români şi neromâni, fără nici o deosebire, tot bărbaţi aleşi, de aceia, cari sunt sufletul câte unei tovărăşii, sau unei trepte sociale, în sfârşit tot de aceia, cari prin chemarea lor, lucră la ridicarea şi închiegarea prin învăţătură şi cultură a celor mulţi: toţi la un fel au simţit şi la fel s'au rostit, închinându-se cu jale şi durere, înaintea mărimii acestui fruntaş bărbat al neamului şi bisericii noastre.

In faţa unei pierderi aşa de mari, lubiţilor creştini, noi credincioşii acestei biserici nu putem lipsi de-a nu luà partea noastră din datorinţele creştineşti ale tuturor, de-a ne rugà şi noi pentru odihna sufletului

şi iertarea păcatelor — nime vai! nu este fără de păcat! — iertarea păcatelor aceluia, care nouă tuturor ne-a făcut atâta bine şi atâta cinste în lume, dându-ne pilda frumoasă a iubirii de Dumnezeu şi de neam, care pildă va slujì de îndreptar al tuturor vremilor din viitor.

Dar noi suntem datori cu făptuirea aceasta creştinească, nu numai ca ori care alt creştin şi român credincios, ci trebue s'o facem aceasta şi pentru a ne arătà mulţumita şi recunoştinţa noastră faţă de reposatul, care nouă Clujenilor, în chip deosebit, ne-a făcut mult bine şi ne-a arătat o deschilinită îngrijire binevoitoare.

Mă simt adecă dator, iubiţilor creştini, ca din acest dureros, dar sărbătoresc prilej, să vă fac unele descoperiri despre neşte lucruri vrednice, cari s'au întâmplat aici şi în acest jur al Clujului, şi pe cari, poate numai unii dintre voi le ştiu, mai mult ori mai puţin. E vorba de fapte bune, pe cari datorinţă avem să le arătăm în plină lumină, pentruca astfel să slujească de bună pildă şi altora, şi să ne împlinim şi datorinţa faţă de făptuitor, după cum ne îndeamnă şi psalmistul David şi apostolul Pavel, zicând: »*Spune-voiu numele tău fraţilor mei, în mijlocul adunării te voiu lăudà!*« (Cătră Evrei 2. 12).

Răposatul canonic Bunea, nu erà numai un învăţat de aceia, care cu plăcere se adânceşte în cetirea cărţilor, spre a adunà din ele, ca o albină sârguincioasă, mierea înţelepciunii şi spre a dà sfaturi bune altora, ci erà şi un om înţelept din darul lui Dumnezeu, care se nizuià a ceti şi în cartea cea mare şi deschisă a vieţii. Mulţi oameni învăţaţi să închid între patru păreţi şi să'n groapă între cărţile lor cele multe, şi astfel şi dacă scriu câte-o carte, pe urma altor învăţaţi, şi astfel fac mult bine multora, pentrucă o carte bună e o comoară pentru suflet, totuşi ei nu fac atât de mult bine, cât ar puteà să facă, dacă pe lângă cărţile scrise de unul şi de altul învăţat, s'ar deprinde a ceti cu ochi deschişi şi în cartea firii celei minunate, zidită de Dumnezeu, şi în cartea vieţii, care'n fiecare zi ne trece altă şi altă foaie pe dinaintea ochilor. Pentrucă învăţătura din cărţi nu se potriveşte totdèauna, în tot locul şi între toate împrejurările, literă de literă. Cărţile, scrise şi ele de oameni mărginiţi, unul de-un neam, altul de alt neam, unul de-o lege, altul de-o altă lege, poartă şi ele învăţături potrivite pentru anumiţi oameni, din anumite timpuri şi anumite împrejurări, pe care numai înţeleptul, care cunoaşte viaţa şi împrejurările ei aşa cum sunt, ici şi colo, le poate potrivì spre folosul tuturor. De acest fel de oameni erà răposatul Dr. Bunea, care învăţăturile scoase din cărţi bătrâne, căutà să şi le deplinească, cu cunoştinţele vremurilor şi împrejurărilor noue, pentruca ele să ne folosească cu atât mai fără greş. De aceea el nu s'a îndestulit cu învăţătura acea strâmtă şi de multeori seacă, ce să câş-

tigă între patru păreţi, din anumite cărţi bătrâne, deşi foarte înţelepte, ci a căutat să iasă din îngustimea cercului său în lărgimea vieţii, şi dela înălţimea treptelor bisericeşti, pe cari s'a ridicat cu vrednicie, nu şi-a pregetat a să coborî în straturrle cele mai din jos, unde pe la satele noastre sărăcăcioase trăeşte chinuind poporul nostru credincios, biserica cea vie, între neşte împrejurări vitrege din cale afară,pentru a căror îndreptare nu se potrivesc totdeauna nici celè mai înţălepte sfaturi ori legi, date de cine ştie ce minţi luminate, sau de cine ştie ce învăţaţi luminaţi, din cinè ştie ce ţară îndepărtată şi bogată.

Răposatul în Domnul, ca sfetnic pus lângă cârma bisericii, înţelègeà, se vede, foarte bine, că nu poate luà cineva parte deplin folositoare la aceasta cârmuire fără a cunoaşte stările şi împrejurările, oamenii şi aşezămintele, la faţa locului, în mijlocul poporului, care este de cârmuit.

Şi e de însemnat, că atunci când învăţatul canonic s'a hotărât, ca să cetească şi paginile largi ale vieţii noastre din aceste timpuri, el şi-a îndreptat privirea spre Cluj şi spre poporul nostru din jurul Clujului.

Astfel în primăvara anului 1903, dela 15 Mai până în 3 Iunie, fie iertatul a vizitat din încredinţarea I. P. S. Mitropolit aproape toate satele, cari se ţin de drotopopiatul Clujului, cercetând cu deamănuntul toate stările şi împrejurările fiecărei parochii, slujind şi predicând poporului în biserică, luând parte la examenul şcolarilor şi cunoscând astfel din fir în păr toate aşezămintele, toate puterile şi toate scăderile fieşte-cărei parohii.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Eu, iubiţilor credincioşi, care ca protopop, nou venit aici, am fost martor acelei mari lucrări de apostolie, eu, care am întovărăşit pe fruntaşul canonic în aceasta cale, peste toate văile şi dealurile, în aceste sate sărace şi părăsite, şi care am văzut, cum nu-şi pregetà a merge prin vânt şi prin ploaie, pe toate căile negrijite şi primejdioase, spre a ajunge în cele mai ascunse sate; eu, care am auzit cuvântările lui pline de puterea credinţii şi de căldura dragostii de Dumnezeu, predici a căror înrâurire se vedeà în rourarea ochilor credincioşi şi a căror amintire de bună seamă nu se va şterge curând, dator mă simt în sufletul meu, ca despre toate acestea mărturisirè să fac aici, în biserica lui Dumnezeu, înaintea voastră şi a tuturora.

Dar nu numai pentru ţinutul Clujului, ci şi în deosebi pentru parohia aceasta fruntaşă din inima acestui ţinut, canonicul Bunea a avut în totdeauna o deosebită grije. Astfel văzând nenorocitele turburări, iscate aici pe timpul răposatului meu înaintaş, din patimile unor neastâmpăraţi, cari preţuiau mai mult micile lor trebşoare, decât marile in-

terese ale bisericii, răposatul Dr. Bunea, pe timpul când erà încă secretar pe lângă fericitul mitropolit Dr. I. Vancea, a căutat să înfrâneze pornirile pătimaşe şi să statornicească buna rânduială, fără de care nu se poate nici o înaintare sănătoasă.

Adevărat, că bunele sale gândiri n'au prins, acolo unde trebuiau să prindă, dar aceasta nu l'a împiedecat ca întotdeauna, ori unde i-s'a dat prilej, fără şovăire şi fără a căutà în faţa oamenilor să spuie fără încunjur părerile sale drepte şi tocmai de aceèa supărătoare pentru unii.

Un lucru însă dintre toate trebue să vi-l mărturisesc acum, iubiţilor creştini, pentru a simţi pe deplin, că ce am pierdut chiar noi clujenii, prin moartea părintelui Bunea.

Vă aduceţi amintè de întâmplarea aceea nenorocită, când acest mic lăcaş, în care ne căutăm mângâierea sufletelor, ameninţà să se cutropească şi să fim lipsiţi şi de aceasta mică biserică, chiar înainte de-a ne puteà gândi la cea mare, care va trebui s'o facem.

O vorbă veche zice, că o nenorocire nu vine nici odată singură, Aşa a fost şi atunci. Pe când se crepau păreţii bisericii, ameninţând să se dărâme întreagă, atunci şi legăturile cele sufleteşti, cari trebue să ne ţină laolaltă într'o închegare puternică, începeau să slăbească pentrucă oameni fără suflet puneau zizanie în mijlocul credincioşilor şi mulţi nepricepuţi şi nesocotiţi o primiau.

Să întemeiase atunci darea aceea bisericească, numită »coroana bisericii«, care este menită să ne întărească în toată privinţa, pentrucă multe lipse avem şi puţine puteri, şi de nu vom stà totdeauna umăr la umăr, şi de nu vom pune fieşte care mână de ajutor, care după puterea sa, care cu mult, care cu puţin — nu vom puteà răsbate înainte prin toate greutăţile şi nu vom ajunge la ţinta dreaptă şi sfântă, cum ar trebui. Şi tocmai atunci, când să puneau temeliile nouei porniri spre bine, şi când mai mare lipsă aveam de bunăînţelegere şi jertfire a tuturor, spre a face şi repararea acestei biserici stricate, tocmai atunci se găseau oameni, cari nu să sfiau, că nu aveau ce pierde, a aţâţa acest popor vrednic de milă, spre a rupe şi legăturile ce-l mai ţin laolaltă şi a se strica astfel deodată cu biserica cea de zid şi biserica cea a sufletelor.

Simţeam atunci, iubiţilor creştini, nu mă opresc a mărturisi, că puterile mele sunt prea slabe, spre a întâmpinà şi a înfrânge atâta răutate, şi că este de lipsă acum odată de cuvânt puternic, care să înprăştie ţăsăturile răutăţii şi să întrămeze de nou legăturile bunei rânduelì. Am cerut atunci, m'am rugat, să se rostească acest cuvânt al Celui mai mare, şi s'a rostit, mulţumită părinteştei îngrijiri a I. P. Sfinţitului nostru Mitropolit.

V'aduceţi aminte de acel *Cuvânt*, voi care cercetaţi regulat sfânta biserică, v'aduceţi aminte, că s'a cetit aici, din acest sfânt loc, şi apoi s'a pus tipărit pe amândouă uşile bisericii, pentruca ori şi cine să-l cetească şi să-l primească. Prin acel cuvânt ni-se trimeteà mângăierea Părintelui nostru, şi să dedeà tuturor îndemnul de-a să strânge în jurul păstorilor legiuiţi, cărora singuri li-se cade ascultare, fiindcă singuri au răspundere înaintea lui Dumnezeu şi-a oamenilor, şi să puneà înaintea tuturor pilda frumoasă, de credinţă şi de jertfă, pe care a dat-o Ştefan Havaşi, — fie iertat şi el, — dăruindu-şi toată agonisita vieţii sale pentru biserica cea nouă, îndemnându-se toţi de-a o urma şi a jertfi cât numai pot pentru repararea bisericii celei vechi şi pentru fondul bisericii celei nouă.

Ei bine, iubiţi creştini, iată dator mă simt să vă descoper astăzi, că la închegarea acelui frumos cuvânt de mângâiere şi îmbărbătare, că la alcătuirea acelei pastorale, menită a împrăştià primejdiile şi a strânge întru ascultare pe cei ispitiţi de negre uneltiri, la acest cuvânt, partea cea mai mare între toţi sfetnicii I. P. S. nostru Stăpân a avut-o părintele canonic Dr. Bunea, care a ştiut şi atunci, care e primejdia şi care e arma împotriva ei, şi s'a ridicat cu toată tăria sa, spre a să rosti cu toată puterea cuvântului arhieresc.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cade-ni-se deci iubiţilor creştini, ca dupăce cunoaştem toate aceste vrednicii ale răposatului, să ne muiem şi noi inimile în lacrimile, ce le-a vărsat neamul şi biserica întreagă, şi să ne lămurim sufletele în văpaia durerii, care ne-a încercat pe toţi, ca astfel cu inimile curate şi cu sufletele lămurite să ne împreunăm rugăciunile noastre către Dzeu sfântul, pentru sufletul acela mare, ce s'a luat dela noi, lăsându-ne fără scutul şi fără apărarea ce venia dela el.

Cade-ni-se, după sfânta noastră lege, să ne ridicăm şi noi glasurile în rugă şi cântare pentru acel bun şi blând suflet de preot, care prin năpraznică moarte, a fost chemat înaintea dreptului Judecător, şi să cerem Părintelui îndurărilor iertarea păcatelor lui, spre a împlini astfel dorinţa sufletelor celor trecute dela noi, cari prin glasul de cântare al bisericii ne zic: »*Fraţii mei iubiţi, nu mă uitaţi pe mine când lăudaţi pe Domnul, ci vă aduceţi aminte de dorul şi de iubirea mea: aduceci-vă aminte şi de trăţia mea şi rugaţi pe Dumnezeu, ca Domnul să mă odihnească cu dreptii!*«

Odihneşte-l, Doamne, Dumnezeul părinţilor nostri, în locul de veci-nică lumină, unde străluceşte faţa Măriri Tale, ca aproape de Tronul îndurărilor să se roage, dimpreună cu toţi cei drepţi ai nostri, pentru sf. biserică, maica noastră a tuturor, acum şi în vecii vecilor. Amin!

Echouri de prin ziare şi reviste.

Ceva curat şi simplu este în firea şi în gândirea lui pe orice tărâm, fie ştiinţă, fie politică, fie oratorie. Concepţia largă şi îndrăsneaţă gândirea logică şi puternică, simţirea mare şi adâncă a marilor înaintaşi îl caracteriză.

Puterea şi simplicitatea, simţirea şi reflecsiunea se îmbinau şi se contopiau într'un amestec fericit, într'o armonie superioră, care radia din fiinţa sa, şi din discursurile, şi din scrisul său, şi covârşiau, prin impresia ce producea asupra oricui, exercitând din clipa întâia o înrâurire absolut stăpânitoare şi suverană. Când vorbeai cu el, era blând şi bun, dar superioritatea personalităţii sale te făcea să înţelegi din primele momente, că este un om absolut superior, căruia te supuneai prin sugestiunea irezistibilă a personalităţilor cu adevărat mari şi bogate.

Înzestrat cu astfel de puteri sufleteşti. Augustin Bunea a fost predestinat să meargă în frunte, şi este una dintre marile nenorociri ale poporului nostru şi ale Bisericii unite, că el nu a putut trăi, ca să ajungă acolo unde-i era locul: în Scaunul arhieresc, spre a pune în valoare nepreţuita comoară a calităţilor sale. Dacă poporul românesc nu a putut să ajungă fericirea asta de a-l avea pe Bunea arhiereu, păstorind şi cârmuind o parte din cea mai mare a poporului nostru, nu este mai puţin adevărat, că Augustin Bunea, a fost *individualitatea stăpânitoare a Bisericii unite, duhul ei călăuzitor, prin influenţa superorităţii sale personale.* Nici unul din actualii capi ai Bisericii unite nu a fost de talia, de croiul cu adevărat mare alui Augustin Bunea. Deşi savant, firea lui întreagă, prin calităţile lui, îl menise politicii. Căci, pe lângă stăruinţa muncii, puterea de analiză şi de sinteză ştiinţifică, pe lângă bogăţia şi coordonarea sistematică a cunoştinţelor, Augustin Bunea avea toate însuşirile omului politic: simţirea largă şi sinceră, idealismul fanatic, servit de o gândire totuş reală, de o adâncă cumineţenie, pătrunderea realităţilor şi a situaţiilor, de adâncă cunoaştere a necesităţilor şi a oamenilor.

În politică Bunea a fost un naţionalist fanatic. Discursul său de astă vară rostit la Alba-Iulia a luminat cărările noastre şi ne-a încurajat, ca un fulger venit din cer într'o noapte de nesiguranţă şi şovăire.

Credinţa în rolul Casei de Habsburg şi în necesitatea dinasicismului nostru a fost una din punctele cardinale ale crezului său politic. După o lungă epocă de întrerupere a relaţiilor noastre cu

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Curtea împărătească, dela Andrei Şaguna încoace, Augustin Bunea a fost cel dintâiu dintre capii nostrii bisericeşti, care prin valoarea personalităţii sale *a ştiut să găsească drumul către Curte* şi a fost chemat să stabilească cu desăvârşire aceste relaţii. El ar fi fost omul providenţial, care ar fi ştiut să făurească nouă şi indisolubilă legătură dintre poporul românesc şi dinastia de Habsburg.

(»**Tribuna**«, nr. 251).

*

La Ţebea un gorun uriaş străjuia moaştele sfinte, care sunt temeiul Bisericii unui neam întreg, — altarul poporului de plugari în largul firii. Într'o vară tresare răbdarea acestui popor: fulgerul despică o lată şfargie din legendarul arbore sfânt!

Şi, într'o câmpie cuprinzătoare de patruzeci de mii de mucenici, se ridică o columnă de piatră, având puterea tainică pe care o au crucile dela morminte: însemna locul unde a murit robia şi unde s'a început învierea noastră. Într'o bună zi monumentul sfânt s'a fărâmiţat în văzduh, aruncat de spiritele răutăţii, a cărei moarte o chezăşuia.

Şi, într'un târguşor plin de cele mai glorioase tradiţii româneşti, un monument viu făceà mărturisirea trecutului de durere cruntă, a prezentului de aspră luptă fără odihnă; a viitorului de triumf falnic, definitiv. Într'o zi o mână nevăzută a ursitei culcă pe acest purtător de amintiri şi de solii.

Căci numai elementul naturii, forţele infernale şi tirănia destinului încearcă lupta împotriva atâtei sfinţenii!

Dar gorunul lui Horea mai este încă, şi Piatra Libertăţii s'a închegat din nou, — şi spiritul lui Augustin Bunea vieţuieşte şi va trăi, câtă vreme suflarea românească va fi pe pământ.

Înainte de toate, Bunea a fost un istoric. Un cercetător fără preget al vieţii de odinioară a neamului nostru şi a Bisericii sale. Cel dintâiu istoric modern, ştiinţific, al Românilor din ţara aceasta.

Înaintea lui istoricii nostri sunt cronicari, — sau, dacă vă mai place, sunt nişte romantici. Lucrările lor au o bună doză de fantasie. Când lipsiau documentele, sau când acestea nu erau autentice, lor li-se prezintau conjecturile, ca cel mai adevărat adevăr. Între doi stâlpi reali se clădia o fantastică punte, pe care îşi închipuiau, că au trebuit să treacă viaţa poporului nostru.

Bunea a venit şi a dărâmat multe punţi de acestea, fără să zidească totdeauna altele în locul lor, — căci nu se puteau şi nu se pot zidi încă. El a cercetat archive colbăite, scoţând documente nouă, — dar atâta făcuseră şi alţii. Ce nu s'a pomenit însă la noi până la el, a fost critica acestor documente, privirea lor după metoda ştiinţifică,

BCU Cluj / Central University Library Cluj

interpretarea riguros logică. O muncă, prin urmare, care a dat cele mai neaşteptate şi folositoare roade.

Ce i-a rămas însă comun cu marii Români, cari au scris istorie înaintea lui, a fost sentimentul de mândrie pentru trecutul nostru chinuit de iubire pentru poporul care e cel mai bun, mai răbdător şi mai creştin între toate popoarele din ţara aceasta, şi, mai ales, sentimentul de încredere în viitorul neamului românesc, sentiment, care se naşte neapărat în istoricii nostri mari. La Bunea, el aveà o căldură convingătoare, se exprima în forme de-o îndrăsneală extraordinară.

(»**Lupta**«, nr. 208).

*

Golul lăsat în urma lui însă îl vom simţi cu toţii în viaţa publică de oarece Augustin Bunea erà, înainte de toate, *un Român,* din creştet până în tălpi.

Născut dintr'o familie preoţească într'un sat grăniţăresc, mult regretatul răposat se simţià strâns legat de Neamul din care făceà parte îi cunoşteà şi simţià durerile, îi împărtăşia aspiraţiunile şi nici când nu pregetà a-şi ridicà cuvântul şi a se expune chiar pentru el. La întrunirile poporale ale Românilor din Blaj, în congregaţiile comitatense ale comitatului Albei-inferioare, la procesul Memorandului din 1894 şi orişicând conştiinţa sa de Român îl chema să-şi facă datoria, el şi-o făceà fără nici o şovăire.

De aceea cuvântul lui aveà greutate în viaţa publică românească, iar figura lui erà privită ca idealul preotului român din această patrie.

(»**Gazeta Transilvaniei**«, nr. 251).

*

Stăm adânc impresionaţi şi noi în faţa acestei jalnice şi dureroase întâmplări, şi, involuntar, ne întrebăm, că oare ce păcate mari poate să aibă acest nefericit popor românesc dela noi, dacă tocmai cei mai buni vin răpiţi înainte de vreme din mijlocul său, şi tocmai în nişte zile de grea încercare, când ar aveà cea mai mare trebuinţă de ei?

Ni-s'a dus *Alexandru Mocionyi*, ni-s'a dus *Coriolan Brediceanu*, ni-s'a dus acum şi canonicul *Bunea*, această minte luminată, acest caracter tare, această putere extraordinară de muncă, de voinţă, de energie, acest iscusit orator şi mănuitor al condeiului românesc!

Deşi nouă, celor dela ziarul acesta, ni-a fost contrar, ori, întors, noi am fost contrari, nu persoanei, ci *teoriei* sale, că nu ar fi existat de loc vechea Mitropolie greco-ortodoxă română în Ardeal, şi în polemicile purtate, decedatul a fost de multeori violent, chiar ofensător faţă de noi, i-am recunoscut şi i-am admirat totuşi superioritatea spi-

rituală şi bogăţia imensă de cunoştinţe istorice, din care şi-a scos armele pentru a ne combate, grupându-le cu isteţime rară unele lângă altele.

Plecăm deci steagul şi în faţa sicriului în care sunt aşezate acum rămăşiţele pământeşti ale acestui rar bărbat al neamului românesc.

(»**Telegraful Român**«, nr. 126).

*

Nu numai Blajul, nu numai Arhidieceza de Alba-Iulia şi Făgăraş, nu numai Mitropolia Românilor uniţi cu Scaunul papal al Romei, nu numai Românii din ţările Coroanei Sfântului Ştefan, ci toţi Românii din toate meleagurile şi ţările prin care sunt răsfiraţi, au privit cu mari nădejdi la acest bărbat, în care vedeau pe omul viitorului.

Rodnică i-a fost viaţa până acum, lung şi bogat este şirul faptelor ce se leagă de acest caracter lămurit în focul luptelor, dar cu mult mai mult decât toate aceste au fost acele mângâietoare speranţe, pe care le legam de viitorul acestui bărbat.

Prin viaţa-i, inspirată de cele mai lamurite principii, ni-a servit ca model, dovedindu-ne cum dragostea către neam şi credinţa către Biserică se poate contopi în mod armonic cu iubirea de moşie şi fidelitatea către Tron. Exemplu neperitor al armoniei, gândirii şi simţirii cu faptele între toate mprejurările vieţii.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

În Bunea şi-a avut Biserica unită a Românilor cel mai puternic sprijin al »caracterului ei românesc«, înainte de toate! Prin opera lui Bunea s'a sintetizat principiul, că acest caracter românesc al Bisericii române unite cu Roma condiţionează dreptul ei de a fi!

Dr. Augustin Bunea a fost anteluptătorul şi cel mai genuin reprezentant al Bisericii naţionale greco-catolice româneşti în şirele generaţiilor mai nouă.

(»**Drapelul**, nr. 125.)

*

A fost un învăţat în toată puterea cuvântului, spirit critic deosebit de pătrunzător, minte constructivă din acelea, rare, care caută a construi totdeauna din rezultatul singur al cercetărilor adâncite un sistem, a stăpânit un stil ştiinţific cumpătat şi limpede, dar a fost în stare să se ridice în cuvântările sale până la celea mai mari înălţimi ale oratorului stăpânit de sentimente nobile.

In cele politice nu păreà amestecat, dar cine dintre conducătorii Românilor de dincolo n'ar fi folosit din sfaturile lui? Credea într'un viitor al neamului său şi păstrà nădejdea, pe care şi deunăzi mi-o exprima în scris, cu toată convingerea, că prin Habsburgi vor veni în curând zile mai bune.

(»**Neamul Românesc**, nr. 132).

(Va urma).

Augustin Bunea

in colegiul S. Atanasiu din Roma.

La anul 1883 avea Bunea să-şi termineze studiile filosofice şi teologice în colegiul de Propaganda Fide din Roma, ca alumn al colegiului crăesc numit al Sfântului Atanasiu, în care fericitul mare Pontifice Piu IX., restauratorul provinciei noastre bisericeşti de Alba-Iulia şi Făgăraş, întemeiase patru locuri fundaţionale pentru câte un tinăr din fieşte care diecesă a acestei provincii.

Mitropolitul Vancea, de vecinică pomenire, m'a ales pe mine, să-i urmez lui Augustin. Am plecat deci la Roma în luna Octomvrie 1882, şi cu mine deodată venì Octavian Moţioc, trimis pentru dieceza de Gherla. Acesta a trecut deja de mult la vecinicie. Eu eram de 16, Octavian de 14 ani.

Ajunşi la Roma, prefectul Propagandei, Eminenţa Sa Cardinalul Simeoni, mort şi el de atunci, ne-a primit cu părinţească dragoste şi ne-a îndreptat, să mergem la Tivoli, unde petreceau în vilegiatură colegii nostri, alumnii colegiului grecesc.

Nespusă a fost bucuria noastră, când ajunşi în Tivoli, am fost întâmpinaţi de fraţii nostri români, aflători acolo. Aceştia erau: Augustin Bunea, Demetriu Radu, azi episcop al Orăzii, şi Iuliu Raţiu, mort şi el anul trecut, ca protopop penzionar al Orăştiei.

Atunci l'am văzut pe Bunea întâiaşi dată. Era deja preot sfinţit. Era înalt, suleget, purta barbă scurtă blondă, păr lung; ochii vineţi, luminoşi, schinteietori, vesteau nouă celor acum sosiţi, inima caldă de frate şi ne făceau să uităm depărtarea dela dulcele sin al maicelor noastre.

Bunea purta păr lung. Nu înţălegeam, şi nu cutezam să întreb, ca să nu fiu judecat copilăros ori prea curios.

Dar nu mă părăsia gândul: de ce poartă Bunea păr lung?

Ştiam, că are să întoarcă peste scurtă vreme la Blaj, unde mitropolitul Vancea nu ar fi suferit, ca un preot să umble cu păr lung.

Mai era acolo în colegiu un preot, bulgar de naţionalitate, cu numele Cesar Kondoff. Acesta încă purta păr lung.

Socotiam, că aşa va fi disciplina Seminarului, ca preoţii sfinţiţi să poarte păr lung.

Ori cum, eram nedumerit. Dar apoi am mai dat uitării împrejurarea aceasta, pentrucă urmară câteva zile plăcute de escursiuni prin împrejurimile orăşelului Tivoli, pe la renumitele căderi de apă ale rîului Anio, prin Villa d'Este, Villa Adriana; timpuri de neuitată pomenire, când visurile noastre tinereşti şi aspiraţiile avântate aşa de bine îşi găseau cadrul recerut în strălucitele zile de Octomvrie, al căror farmec numai acolo, pe colinele munţilor Sabini, în misterioasa atmosferă a Romei Cesarilor şi Papilor să poate gusta desăvârşit.

Prin 30 Octomvrie am întors cu toţii la Roma şi am urmat prelegerile, cari asemenea prin felul lor nou şi neobicinuit, mi-au cuprins întreaga luare aminte.

Dar totuşi nu puteam uita de tot întrebarea: de ce poartă Părintele Bunea păr lung.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Pe la mijlocul lunei Noemvrie Păr. Bunea a fost promovat doctor în ştiinţele teologice. L'am sărbătorit cu drag. Sărbătorirea şi-a avut între punctele de program şi o visită la amicul nostru binevoitor, la doctorul Obedenaru, care pe acele vremuri era prim-secretar la legaţiunea română din Roma.

Domnul Obedenaru ne-a primit cu bunăvoinţa sa îndatinată. A petrece cu dânsul era totdeauna o adevărată desfătare sufletească.

Fireşte atenţia principală era consacrată lui Bunea: era preot sfinţit, cel mai de vrâstă între noi — şi doctor nou-nouţ.

Şi încă ceva.

Anume doctorul Obedenaru nu-l văzuse pe Bunea de prin luna lui Maiu. În urmarea acestora îl apostrofa cu aceste cuvinte: »Sunt vesel, Dle Bunea, că te văd nu numai doctor, dar şi cu *păr* respectabil. Are să le placă *Macedonenilor* de D-Ta«.

Iată cum am ajuns deodată să cunosc taina părului lung, ce şi-l crescuse Părintele Bunea.

Obedenaru era apostolul ideii, care — durere — şi azi încă tot numai idee a rămas, că anume redeşteptarea naţională a românilor Macedoneni să poate face numai prin unire religioasă cu Scaunul apostolic al Romei.

Bunea era destinat să fie deşteptălorul naţional al fraţilor nostri macedoneni.

El avea să întoarcă la Blaj numai pe timp scurt, să vadă pe ai săi. Apoi avea să plece în Macedonia pentru întruparea ideii.

Altfel a fost scris în cartea vieţii.

Politica nefericită, care ne-a depărtat dela leagănul neamului, a adus cu sine zădărnicirea planurilor generoase ale lui Obedenaru.

Acesta — numit ministru al României la Atena — se răceşte pe cale şi moare.

Bunea a rămas la Blaj — şi să face apostol aprig al bisericei şi neamului său, acasă la ai săi, întemeietor al istoriografiei critice, după pilda marilor istoriografi moderni ai apusului.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Părintele Bunea a plecat din Roma la finea lunei Decemvrie 1882.

L'am revăzut în Blaj, în anul 1887, când am reîntors din Roma bolnav; m'a însoţit cu dragoste de frate până la casa părinţească. De data asta nu mai purta păr lung.

De atunci am muncit alături până la conferenţa episcopească ţinută în Blaj în luna Septemvrie a anului trecut 1909, în cauza cunoscutei ordonanţe a contelui Apponyi.

Apoi nu l'am mai văzut.

Am urmărit cu interes lucrarea lui dela sinodul archidiecesan din toamna trecută.

Şi deodată aflu prăbuşirea lui.

Şi n'am avut nici trista mângăere să-l mai revăd odată macar pe catafalc.

Interese vitale ale clerului provinciei întregi mă chiemau în capitală. Şi când cu trupul eram de faţă la şedinţa consiliului de congruă — sufletul meu petrecea acolo departe, sub boltele Catedralei din Blaj şi în cimiterul dela îmbinarea Târnavelor — alăturea cu aceia,

cari plângeau podoaba unei biserici şi mândria unui neam întreg.

Prinosul, ce-l aduc memoriei prietinului neuitat, fie cuvintele:

Vom învia!

Episcopul Vasile al Lugojului.

O singură scriptură pentru întreg neamul românesc.

— O ideie a Drului Bunea. —

Ne este încă în proaspătă memorie Sinodul din Noemvrie, ţinut anul trecut în Blaj. Oratorii de forţă în acest sinod au fost: Drul Bunea şi Drul Elie Dăianu, protopopul Clujului. Multe cestiuni controverse le resolva Bunea cu cuvântul său grav şi decizător. Am avut fericirea a lua şi eu parte la acest sinod şi impresiunile ce mi le-a lăsat în suflet vor rămânea neşterse în întreagă viaţa mea. Cu aceasta ocaziune intenţionat luam cina în Seminarul teologic, ca să am prilej a asculta vorbele înţelepte ce eşeau din gura savantului academician, cu care ne intreţineam, dimpreună cu profesorii seminariali şi cu câţiva preoţi veniţi la sinod, până pe la oarele 11 şi mai târziu. Din multele chestiuni ce s'au discutat în cele 4 sări, cât a durat sinodul, relevez una, care mi-se pare mai interesantă şi actuală.

Era vorbă, eu sulevasem chestia, de tipărirea sfintei scripturi cu litere latine, despre care ştiam, că de mult se ocupa, cu revidierea textului şi explicarea lui, un alt erudit canonic din Blaj. Doriam se ştiu în ce stadiu să află acuma lucrarea.

»Nouă, zice Drul Bunea, ni-o va tipări probabil Roma, pe cum a tipărit şi pentru alte popoare. Eu am făcut propunere în »*Convorbirile Literare*« din anul trecut, ca să se tipărească o singură s. scriptură pentru întreg neamul românesc, în Bucureşti, revidată prin o comisiune mixtă de teologi, uniţi şi neuniţi, căci doar textul tot acelaş trebue se fie pentru toţi«. Aceasta ar fi pentru noi un punct de pornire şi baza împreunării bisericilor surori, astăzi dezbinate spre dauna atât de mare a întreg neamului românesc«.

Dacă trăia, ca membru al Academiei, ca savant, ca om dătător de ton în viaţa noastră publică, cred că ar fi stăruit şi mijlocit du-

cerea în îndeplinire a acestei idei atât de salutare, dar durere şi iarăş durere, nu s'a împlinit săptămâna şi el era pe catafalc.

S'au mai discutat şi alte chestiuni de interes general, dar spaţiul nu permite ca în acest loc să-le pot atinge şi pe acelea. Idea Drului Bunea cu privire la tipărirea sfintei Scripturi am aflat'o de foarte interesantă şi actuală şi am sulevat'o cu cuget curat, ca cei chemaţi şi cu influinţă în aceasta chestie, să nu o lase moartă, fără să stăruiască pentru realizarea ei.

Caşva, 12 Aprilie 1910.

Simeon Zehan
paroch gr.-cat.

Bunea despre Făgărăşeni.

(O idee).

— »Din ce caut şi cumpănesc mai mult cauzele, cari au determinat existinţa românilor pe aceste plaiuri, din aceea mă întăresc mai mult în convingerea, că era un mare noroc pentru întreg neamul românesc, dacă sediul mitropoliei noastre rămânea la — Făgăraş...«

Ne uitam miraţi, către vorbitor, către Dr. Augustin Bunea, şi eram nedumeriţi, că oare ce-a vrut să zică. — Cum înţălegeţi aceasta Reverendislme? zise unul dintre cei de faţă. — E tare uşor de înţăles zise Bunea. Dacă mitropolia noastră era la Făgăraş se desvolta sub raporturi cu mult mai priincioase decât s'a desvoltat la — Blaj.

— Vedeţi, Dvoastră nici unul nu cunoaşteţi mai de aproape ţara Oltului şi pe Olteni. E acesta un popor cum nu-i afli seamăn în toată Ţeara ungurească. Indată ce ajungi la Porumbac vezi, că eşti în altă lume. Sunt aci alte satele, alte bisericile, şcolile, datinile, îmbrăcămintea — oamenii. In mişcare, în vorbă, în mers, în spiritul de ordine, de pricepere, de lucru n'au păreche nicăiri. Nicăiri aşa un spirit de întreprindere şi un temperament nu-i ca la Olteni. Să vezi cum întrupează fiecare întru sine pe plugarul, industriaşul şi negustorul. Sunt oameni cu calităţi extraordinare în toate privinţele. Nu ştiu cum va mai fi acuma, dar pe vremea mea, nu era un om cu carte, care să nu cunoască pe deplin legea comunală, să nu se priceapă la cartea funduară, la cadastru, la dări şi altele, ce azi se ţin exclusiv de specialitatea notarului comunal. Imi creştea inima, când vedeam un om de rând intrând în cancelaria notarială, cum salută şi merge dintr'una la catastrul de pământ să-şi caute locul şi vecinii. Numai întind vorba

vreau să vă spun, că oameni cu calităţi mai potrivite pentru existenţa Românilor, ca Români, nu sunt alţii.

— Chiar pentru aceasta Reverendisime, îl întrerupse din nou unul, fiindcă Oltenii erau într'o situaţie cu mult mai favorabilă, ca ceialalţi Români, cred că era superfluu, ca să le facem aceasta situaţie şi mai bună, prin sediul unei episcopii româneşti în Făgăraş. De o astfel de episcopie era mai mare lipsă în comitatele mai primejduite unde calvinismul începù să cucerească şi printre Români cu toată vehemenţa. Aci a fost de lipsă o cetate puternică, în jurul căreia să se grupeze cei mai strâmtoraţi şi primejduiţi. De rămânea în Făgăraş episcopia Bălgradului, cine ştie ce s'ar fi ales din Românii de prin comitatele ungureşti ale Ardealului.

— N'ar fi fost nici o primejdie pentru nici un Român, dacă episcopia rămânea în Făgăraş. Chiar aşa cred, că ar fi fost un noroc şi pentru Românii din ţinuturile celea mai depărtate! Căci nu apropierea sau depărtarea mitropoliei hotăresc soartea vre unui popor sau vre unei confesiuni, ci duhul ce eradiază din metropola aceea. Şi aici e deosebirea, că în Făgăraş ar fi ajuns episcopia sub stăpânirea, ocârmuirea şi directiva altor oameni de cum a ajuns în Blaj. Blajul era însuş cufundat, ca ori şi care sat din comitatele stăpânite de oligarchia feudală, era cufundat într'o groaznică întunecime. În jurul, în apropierea lui, trăiau 2 feliuri de oameni, unii atotputernici, alţii sclavi lipiţi pământului. Cei atotputernici erau străini şi de biserică şi de neamul nostru. E natural, că în cazul acesta dintre cei aserviţi, dintre cei crescuţi în slugărnicie, dintre aceşti umiliţi sufleteşte şi trupeşte a trebuit, ca biserica, să-şi acvire pe cei mai mulţi slugitori ai săi.

Crescuţi oamenii aceştia într'o' întunecime grozavă, într'o atmosferă de slugi, cum ar fi putut să fie astfel şi apostoli ai unei biserici, care era chemată să scape neamul românesc dela totala perire.

De aici se explică, că istoria aşa de puţini oameni arată, cari deşi în serviciul bisericii să fi înţăles totuşi cât de puţin şi rostul şi însămnătatea »Unirii« pentru neamul românesc. De aici să explică, că episcopii Clain, Petru Paul Aron, Maior, au rămas mai toţi singuri în luptele ce le purtau pentru existinţa bisericii şi-a neamului lor. Clerul şi poporul să părea, că doarme. — Va să zică, Reverendisime, Dta eşti de credinţa, că dacă episcopia rămânea la Făgăraş alţi oameni şi alt spirit se arăta în toate instituţiile ei.

— Nesmintit. Dacă episcopia rămânea la Făgăraş era un lucru tare natural, că şi clerul în mare parte se recruta tot cam de pe ţara Oltului. — Şi abstrăgând dela calităţile psihice, mai rafinate, dela temperamentul mai viu, dela firea mai senină a acestuia, este de însemnat,

că iobag n'a fost decât erarului. Şi mare deosebire este între iobăgia de pe pământurile erarului şi între aceea a domnilor feudali. Cer şi pământ! Apoi contactul necontenit al Oltenilor cu cei din Ţeara românească este din străvechime. Trebue să ştiţi, că toate satele, oraşele, de pe sub munte sunt locuite de Olteni. De veacuri Oltenii dau cel mai preţios strat locuitorilor de sub munte şi dela oraşe ai ţării româneşti, şi comerciul, legăturile familiare a celor rămaşi aici şi a celor trecuţi dincolo sunt continue. E o continuă emigrare de pe ţara Oltului în România. Nici o parte a ţării noastre nu este binecuvântată cu copii, ca ţara Oltului. Nu ştiu acuma, dar pe vremea mea, erau case destule în cari erau tot peste zece copii. Şi sub şasă nici nu ştiu să fi fost vreuna pe la noi. Aceia dintre copii, cari îşi pot câştiga pânea trec graniţa şi tot vin şi merg, până ce să hotărăsc să rămână acolo, ori să vină acasă. Şi să nu gândiţi, că aceştia de aici nu duc nimica, ori de acolo nu aduc nimica. E natural, că astfel au o mai largă sferă de cunoştinţe, că felul lor de concepţiune să lămureşte şi că omul e de regulă om format cu privire la convingerile sale. Acum, umple o biserică cu oameni de aceştia, conduşi de un entusiasm binepriceput, pentru ţinta şi însămnătatea ei din toate punctele de vedere. Vei avea nu un Inocenţiu Clain, nu un Aron, nu un Şincai, un Maior, un Samuil Clain, vei avea o pleiadă. Şi închipuiţivă, că oameni crescuţi de aceştia părăsesc scolile seminarele şi se împrăştie peste întreg teritorul locuit de români, — am sta cu alte două sute de ani departe, de unde suntem. Vedeţi mitropolia din Sibiu e relativ foarte tinără, foarte săracă faţă de noi, şi aci umblă se ne întreacă. E situaţia ei alta şi elementul, ce o nutreşte sunt — mărginenii.

Vreau să zic, că Oltenii sunt un strat foarte preţios pentru neamul nostru românesc. Şi că dacă ar fi avut biserica noastră acel noroc, ca să poată angaja acest element cu dinadinsul în serviciul ei, ar fi fost cu mult mai departe de cum este. — Şi o zic şi aceea, că dacă noi românii din Ardeal am ştl aila mijloacele, cu emigrarea Oltenilor în Ţeara românească să o abatem, către inima Ardealului, noi am cuceri ţara de nou. Eu de mult tot umblu, ca si caut aderenţi pentru o idee. Anume, în timpul din urmă, după cum am înţăles, din nici o parte locuită de români nu emigrează atâţia în America, ca de pe Ţeara Oltului. Urmarea e, că voind cu toţii să facă numai bani acolo, şi să se reîntoarcă iarăşi să-şi cumpere pământ, care şi aşa e foarte puţin pentru un ţinut aşa de împopulat. Pământul s'a scumpit pe ţara Oltului peste orice închipuire. Că se dau o mie de floreni pe un iugăr de loc e un lucru vechiu. Dar e un lucru rău, pe care conducătorii poporului n'ar trebui să-l tolereze. E păcat de Dumnézeu, ca să-l vezi pe om, că

bate drumul prin America, lucră cu primejdia vieţii cu anii, că venind acasă de multeori cu sănătatea zdruncinată, să se aleagă din toată munca lui cu un iugăr de loc, pe când pe Mureş, pe Târnave, pe Câmpie, se află moşii destule de vânzare, unde iugărul de multeori se poate avea şi cu mai puţin de 300 cor.

Ar trebui, că tocmai pe Ţeara oltului să se formeze asociaţii de cumpărări de moşii. Acestea interesându-se mai de aproape de moşii ce să vând, să le cumpere pe seama la atâtea familii din comuna lor, să le parceleze şi familiile să le trimită la locul cel nou. Averea acestora rămasă acasă o cumpără tot banca sau asociaţia şi o vinde la cei rămaşi acasă, dar iugărul nu cu 1000 floreni, ci numai cu atât, cât cel ce s'a dus de aci se poată cumpăra cu pământul de acasă de două ori atâta în locul cel nou. In cazul de faţă s'ar vinde iugărul cu 600 cor. Ar fi duplu câştig. Cei rămaşi acasă ar căpăta pământ destul şi cu un preţ convenabil. Cei duşi airea ar putea cumpăra de doauă ori atâta, cât au avut acasă pe banii cu cât şi-au vândut moşia. Punctul de vedere mai înalt însă ar fi acela, că oamenii aceştia dedaţi la o altă ordine, de alte vederi, intreprinzători, mai deschişi la minte, cu un alt fel de a cultivà şi de a lucrà pământul, ar fi o binefacere pentru ţinuturile unde s'ar aşeza. Ar stârni mase de oameni la o nouă viaţă, din care pentru neamul nostru numai bine ar puteà se rezulte [1]).

— E aceasta numai o idee, a cărei realizare întimpină mari greutăţi. Cea mai mare e că în fruntea astorfel de lucruri să stee oameni desinteresaţi, conduşi numai de iubirea de cauză şi nu de câştig, sau ce e mai rău: să nu umble să jefue oamenii. Alta este iubirea de satul său a românului. Dar pentru aceea amândouă sunt realizabile. Pe Ţeara Oltului sunt mai în tot a doua comună câte o bancă. S'ar putea gândì la aceasta...

Dr. Oct. Prie.

»Cel mai sublim ideal: datorinţa«.

Cuprinşi de jalea unei dureri reînviate ni-se strecoră pe dinaintea ochilor puternicile figuri a stâlpilor prăbuşiţi aşa de curund din edificiul abia început al neamului nostru atât de încercat.

---

[1]) Am cetit ca de un an şi un articol în felul acesta în »Unirea«.

Pe aceşti părinţi ai nostri, — cari în toată viaţa lor au luptat cu dulce abnegaţie pentru neamul nostru, — ni-ia secerat pe rând soartea crudă a anului trecut.

Ei au apus... însă lumina lor luceşte în urmă.

Caracterul lor firm, plastic relevat prin o voinţă de erou susţinută de-o credinţă neclintită în viitorul neamului, trebue să ne răpeasca şi pe noi a-le urma exemplele desăvârşite — căci asta ni-e *datorinţa!*

Şi acum mi-se pare, că aud vocea bunului părinte şi neobositului scrutător al adevărului, Dr. Bunea, care mia vorbit la ultima convorbire — o săptămână tocmai înainte de ziua de tristă memorie pentru neamul nostru, când l'am pierdut.

: . . . »*Cel mai sublim ideal* e *datorinţa*; astfel a urmat luptătorul fără şovăire, *care ideal a susţinut, susţine şi va susţinea şi în viitor neamurile!* Aceasta ne-o dovedeşte mai presus de toate istoria cu ilustrele sale figuri«. . .

Evocate de exemplul lui Napoleon, adus de păstorul credincios îmi reînvie paginile colbuite ale istoriei, înfăţişând unele portrete, altele lupte întregi.

Văd pe Horaţ, care împreună cu doi tovarăşi ţine în loc, pe cei 90.000 de Toscanieni, până surpă podul de peste Tibru; — pe Leonida în faţă cu colosul lui Xerxe, — pe Caesar schimbând învingerea ameninţătoare în biruinţă, — pe Ney, stăpânul sutelor de învingeri, — pe Mihai Viteazul, pe bătrânul Mircea, pe craiul munţilor — Iancu. . .

Da! Toţi aceştia sunt soldaţii *datorinţei sfinte*, cari delăturând orişice piedecă şi-au urmat calea spre ideal.

Spre a-şi împlini omul datorinţa are lipsă de tăria voinţii, care trebue să fie cârmuită totdeuna de judecata dreaptă a intelectului treaz.

Lupta vieţii din ce în ce devine mai grea, mai înverşunată, care pretinde braţe mai puternice şi inimi oţelite de principiul neclintit al *datorinţii.* Ocupând locurile goale, cari să sporesc mereu, pe câmpul de luptă al vieţii, numai astfel vom putea rezista loviturilor atât de crâncene îndreptate în contra neamului nostru.

Acest »drept» dimpreună cu tovarăşii săi de luptă, *şi-a indeplinit datorinţa,* — acum e rândul nostru!

Să ne îndeplinim dar şi noi, *sfânta datorinţă* şi să nu ne lăsăm amăgiţi de ironia veacului!

E. Blanu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Christos a 'nviat!

Codrul de pe creste freamătă duios:
«Isvorașe blânde, a 'nviat Christos!»

Printre flori izvorul, curge răstățat,
«Dragă floricele, Christos a 'nviat!»

Îngerii din ceriuri cântă preste fire:
«Oamenilor pace, Domnului mărire!»

Blaj, 1910. *N. DUMBRĂVEANU.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

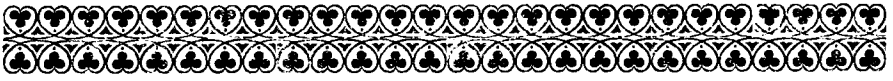

UN „BOEM"

În bolnava lumină a lampei
Un tânăr palid și stingher,
Pe gânduri dus, cu ochii umezi
Stă visător într'un ungher.

Și din mizeria nespusă
Să 'nalță gânduri de blestem,
Că-i negrăit de sbuciumată
Sărmana viață de boem

Cu haine roase, la măscioara-i,
E ca un bard medieval,
Și-așa de sficios privește
Mulțimea, care întră 'n bal.

Și-apoi când muzica începe
În note dulci un drag cadril,
Trist își îngroapă fața 'n palme
Al sărăciei stins copil.

Că nu mai are bani de pâne
Din micul lui câștig de bard,
Când alții beau voioși șampanie
Și joacă 'n tihnă biliard...

A. COTRUȘ.

Mă simt cuprins...

Mă simt cuprins de-o dulce 'fiorare
Acum când ura'n sufletu-mi o stânge
Acel ce şi-a jertfit cerescul sânge
Pe crucea chinuirilor amare.

Ascult, în vale, clopotul cum plânge
Cum spune zării şoapte de 'mpăcare
Şi braţul meu se'ndoaie spre 'nchinare
Şovăitor sub tremurul ce-l frânge:

O, tu ce ai în marea ta putere
Isvorul nesecat de mângăere
Stăpânul milostiv al bolţii albastre,

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Alină-ne azi rana ce ne doare
Căci doară ştì că'n orice sărbătoare
Tu eşti nădejdea lacrimilor noastre!

T. MURĂŞAN.

Primăverii.

Rândunele ciripesc
Şi prin lunca 'n floare,
S'au sporit zburdalnici ear
Fluturii să zboare.

Ciocârlia din văzduh
Preste câmpuri cântă
«Bun sosit regina mea
»Primăvară sfântă...»

N. Dumbrăveanu.

Christos a înviat.

Nu tăinuim. Cu durere în suflet, dar recunoaştem, că veacul nostru e veacul necredinţii. Dar şi acum, în veacul necredinţii, vedem, că oamenii sărbătoresc, de câte ori soseşte ziua, care din porunca legii trebue serbată. Şi ei fac acest lucru, prăznuesc împreună cu noi. Ei văd, simt, că ştiinţa, idolul lor slăvit, nu îndestuleşte sufletul omului. Numai atâta e dat omului: *să creadă, că ştie.* Celce într'adevăr se nizueşte, vrea să ştie, cu groaza în suflet vede, că cât năsipul mării, câtă frunză, câtă iarbă e numărul problemelor, cari aşteaptă să fie tâlcuite de celce într'adevăr vrea să ştie. *Viaţa* însaş e o enigmă, e ceva necuprins, ceva neînţăles. Numai la apariţiile, la manifestările externe ale acesteia, ştiinţa stă mută, zăpăcită, nu şti da tâlcuirea de lipsă. Ştiinţa, care se crede atotputernică, ştinţa, care pe nedreptul adeseori să învăluieşte într'o atmosferă de neînţeleasă suveranitate... nu e în stare a ne tâlcui nici cele mai elementari lucruri: cauza şi scopul vieţii.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Natura în fiecare an moare, pentruca să se renască. Omul luptă, pentru viaţă, trăieşte ca să trăiască, deşi ştie, că lucrul cel mai sigur, pe care nu-l poate încunjura e: moartea. Omul din natură nizueşte a-şi conserva şi perfecţiona specia... deşi chiar şi ştiinţa îi profeţeşte, că va veni un timp, când pământul şi soarele se vor reci, şi soarele care astăzi sumeţ împrăştie lumina splendidă şi încălzeşte, nutreşte tot ce e viu, mai curund ori mai târziu, dar nesmintit va ajunge în împărăţia morţii întunecoase. Privind chipul, pe care-l depinge înaintea ochilor nostri ştiinţa... ar trebui să ne cuprindă fiori de groază. Ar trebui să cădem în ghiarele fioroase ale desperării, dacă nu ar trăi în sufletul nostru credinţa, că viaţa noastră materială trebue să aibă un scop mai înalt, mai ideal, care trăieşte şi dupăce a încetat viaţa noastră individuală. Că nu înceată a trăi, a exista nici atunci, când planeta care ne sălăşlueşte, şi sorii, cari ne încălzesc şi luminează şi tot ce e trecător, a căzut în nemiloasa ghiară a nimicirii — care, zic trăeşte mai departe numai pentruca să poată aşeza o părticică la clădirea veciniciei.

Natura moare pentruca să se renască. Omul îşi conzumă viaţa pentru a creşte, a educa o generaţie nouă. Popoară trec, să nimicesc, pentruca trecerea lor să fie obârşia unor nouă popoară. Lumi se prăbuşesc, pentruca nouă lumi să iasă la iveală.

Şi cine ne poate spune pentruce sunt toate acestea? Acelaş proces îl observăm în lumea vieţii spirituale. *Idei* se nasc, să lăţesc, aduc în mişcare lumea pentruca să se nimicească pe sine însaş, şi pentruca mormântul lor să fie izvorul limpede al unor nouă idei. Şi ursitorii ideilor se jertfesc pe sine pentru ideile, pentru cari lumea numai atunci le primeşte, când ursitorul lor a căzut jertfă. Celce a trăit, ca să creeze, se pogoară în mormânt înainte de ce ar fi creat ce a voit... dar luptele, suferinţele şi moartea lui de martir fac să învie idea, ce se credea înmormântată împreună cu el, şi din cenuşă învie figura lui slăvită, în mii şi mii de varietăţi, dar totdeauna în splendoarea măririi, ce cucereşte, mereu vestind acelaş cuvânt: cuvântul ce conduce la veşnicie.

Până când ideile ce sunt în legătură cu lumea materială se învechesc, şi prin ciocnirea cu ideile nouă se nimicesc, ideile, cari nu sunt din lumea aceasta, nici în lumea aceasta nu-şi pierd puterea lor de a influinţa,... ci dimpotrivă creând, îndreptând, împintenând şi mângâind au înrâurinţă asupra întregii omenimi, care nu ştie pentruce e şi pentruce există, ci numai vede şi simte, că trebue să fie, şi trebue să aibă un scop pentru care există.

Idea creştinismului a trăit mai mult decât toate ideile, cari au pus în mişcare omenimea, fiindcă nu e din lumea materiei. Figura blândului Isus s'a ridicat peste toate figurile mai marilor pământului, ba chiar şi astăzi în veacul necredinţii umple de splendoare întreagă »lumea cultă«, fiindcă împărăţia Lui nu e din aceasta lume trecătoare, ci din lumea veşniciei.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Învăţăturile, suferinţele, moartea şi învierea Lui, ideile Lui, vor cuceri câtă vreme vor fi oameni, iar asupra bisericii porţile iadului nu vor învinge nici când. Astăzi, când sufletele creştine prăznuesc sărbătoarea învierii Lui, împreună cu noi, prăznuesc mulţi şi dintre ceice nu cred în El. Aceştia pretind pe seama lor odihnă, pace, o zi bună, fără a simţi în suflet evlavia, pe care o simte şi trebue să o simtă creştinul, care desbărându-se de gândurile vieţii materiale veşnic trecătoare,... se lasă purtat de gândurile sfinte ale veşniciei, ce nu-i din lumea aceasta. Exteriorul ţine oareşicum prins sufletul şi atunci când dinlăutru se împotriveşte binelui,...căci toţi, credincioşii smeriţi ca şi ateii răsboinici, deopotrivă se tem de sfârşit, tind la veşnicie,... numai drumul ce duce la veşnicie nu-l află.

Deşi veacul nostru e veacul necredinţii, care voeşte să calce în picioare ideia, pentruca să preamărească materia; deşi o mare parte a omenimii din când în când rătăceşte, umblă pe căi greşite; deşi ştiinţa cu simbolul fuduliei pe buză îşi bate joc de umilita credinţă; totuş istoria ne dovedeşte, că ştiinţa din timp în timp se reîntoarce la cre-

dinţă, pentrucă ea, ştiinţa, numai împreună cu credinţa e în stare a creà; omenimea se întoarce la ideile sfinte, cari vestesc şi nutresc iubirea,... chiar şi oratorii materiei văd, că materia nu e pentru sine însaş, ci pentruca să fie purtătoarea ideilor.

Simţul nobil al iubirii, al iubirii deaproapelui e sădit din mâna Ziditorului chiar şi în sufletul celorce nu voesc să cunoască decât materia, cari afară de egoism nu cunosc alt stimul, cari îşi bat joc de creştinism, fiindcă acesta vesteşte şi porunceşte: să iubeşti pe deaproapele tău, ca pe tine însu-ţi.

La adecă, greşala lor nu e afectivă, ci mentală. O însuşire a intelectului e că de câte ori nu voeşte să aibă ajutor în cercarea drumului, pe care trebue să umble, aproape totdeauna umblă pe căi greşite. Intr'adevăr greşala lor e, că iubind peste măsură materia, cred că numai ea poate face pe om fericit. Văzând, că în lumea animalică totul se concentrează, şi se reduce la nutrire şi conservarea speciei, cred că aşa stă lucrul şi când e vorba despre om. Această părere absurdă cu privire la fericirea omului, îi face apostoli ai materiei, îi lasă să pribegească pe drumurile rătăcirii, pe cari înaintează vestind lupta în contra oricărei idei, care nu e din lumea aceasta. Ei nu vreau să priceapă, că religiunea e, care mângâie pe cel lovit de soarte, iar simţămintele pline de cucernicie sfântă îi îndulcesc durerile, şi-l ridică în sfere mai înalte, chiar şi când se ocupă cu lucruri din lumea aceasta. In orbia lor ei cred, că asigurată fiind bunătatea materială a faptelor, le va fi asigurată şi fericirea. Ei uită, că neîndestulirea prea adeseori îşi află locuinţă mai plăcută în palatele domnitorilor şi stăpânitorilor îmbuibaţi ai lumii acesteia, decât în mizeria bordeielor celor lipsiţi ai pământului.

Greşala celorce luptă împotriva religiunii e îndoită. Intâi greşesc vestind imposibilul, când cred, că norodul neştiutor va afla modurile, prin cari va putea strămuta legile ce nu se pot strămuta; când fără religiune voesc a pune capăt nedreptăţilor vieţii materiali, deşi atâţia martiri ai altruismului pe aceasta cale nu au putut pune capăt acelor nedreptăţi.

Greşesc în al doilea loc, fiindcă pe baze materiale voesc a resolva problema fericirii, dar fericirea e un concept din sfere mai înalte, e ceva ce numai atunci se poate găsì, dacă omul, din noroiul acestei lumi trecătoare, se ridică într'o lume de ordin mai înalt.

Ei uită, că adevărata pace socială, îndestulirea în cele materiale, numai atunci va deveni bunul comun al întregii omenimi, dacă o parte, şi partea cea mai mare a omenimii va iubì pe deaproapele, ca pe sine însuş; dacă fiecare membru al societăţii omeneşti condus de simţul

său religios se va nizul a ajunge la fericire, nu în paguba deaproapelui, ci dacă unul foloseşte averea, iar celalat tăria braţelor pentru ajungerea şi asigurarea bunului comun.

Ceeace vesteşte socialismul nu se poate ajunge şi nici nu se va ajunge decât atunci, când toate păturile sociale de sus şi până jos, vor fi convinse de adevărurile propovăduite de Isus cel restignit şi vor trăi în spiritul acelor învăţături.

Figura blândului Isus, viaţa lui pământească, lanţul neîntrerupt al celor mai groznice suferinţe, ne descoper taina iubirii, ne arată drumul ce duce la fericirea, care nu e din lumea aceasta. Moartea de pe cruce este espresia celei mai desinteresate iubiri... Invierea lui Isus din morţi întăreşte în noi nădejdea, că şi pe noi ne va ridică prin moarte la viaţă şi de pe pământ la ceriu, Cel de toţi preamărit, despre care astăzi sfânta biserică cântă: *Hristos a înviat din morţi...*

Delaschit.

NOAPTEA ÎNVIERII

BCU Cluj / Central University Library Cluj

În tremurări de raze sclipitoare
Priveşte luna blândă peste fire:
Din lumi de stele 'n dulcea ei zimbire
Revarsă preste toate alinare...

A adormit şi codru 'n fericire
În leagănul cristalelor izvoare
Iar florile aşteaptă visătoare
Din geana nopţii mir de primenire...

Departe... însă un glas de clopot sună
În cântul lui e atâta bucurie. ...
...«Sculaţi creştini, e zi de sărbătoare;

«Să preamărim pe Domnul în tropare,
«Să lăudăm cu toţii împreună,
«Pe cel ce azi din moarte reînvie».

N. DUMBRĂVEANU.

Crestături.

Progres pe toată linia. In vederea înălţătoarelor serbători ale *Învierii* nu vom remarcà de astădată decât momente îmbucurătoare ale vieţii noastre publice. Măcar Paştile să ne fie line şi senine, şi să nu ne întristeze nimica sufletul în ziua, care a făcut-o Domnul, ca să ne bucurăm şi să ne înveselim într'ânsa. Remarcăm deci în primul loc *progresul presei*, oglinda vieţii publice a unui popor, şi constatăm, că s'a îmbunătăţit la noi şi ziaristica, care are menirea, nu numai să fie ecoul opiniei publice, ci chiar să dee directiva aceleia, uneori să o *creeze* chiar. Acest progres s'a vădit — *honny soit qui mal y pense* — din prilejul făimosului şi gravului cas Mangra. Preacuvioşia Sa, Vicariul ortodox dela Oradea-mare, marele naţionalist *activist*, unul din autorii *activităţii*, care a fost ales şi membru al »*Academiei române*«, ca un mare Român, faţă cu un *învăţat*, ca Dr. Bunea, care erà suspectat în *românismul* său, pentrucă — erà unit cu Roma şi luà cuartir, în Bucureşti, la Archiepiscopia catolică, — a întrat acum în tabăra guvernamentală alui Tisza, şi fără nici o esplicare românească — a dat cu piciorul în toată politica partidului naţional român. E sigur, că fapta Preacuviosului Părinte e nu numai necuvioasă, ci şi păgubitoare în măsură mare, şi constitue un flagrant cas de imoralitate politică, ca şi care alta, aşa de isbitoare şi scandalisătoare, abia s'a mai înregistrat în analele luptelor noastre politice. Cauza aceasta nu e personală, ci de o estremă gravitate principială. E un *salt mortal* politic.

Ei bine, trebue să constatăm, că presa noastră a tratat cazul Mangra cu mult, poate cu prea mult sânge rece, şi l'a judecat cu totul obiectiv. Fiind vorbă de principiile de temelie a politicei româneşti e chiar întrebare dacă presa noastră n'a fost oare prea îndulgentă? Ori cum, constatăm un mare progres în tonul discuţiilor şi în maniera de a combate pe adversari, fie reali ori închipuiţi adversari, progres, care e cu atât mai isbitor, dacă comparăm atitudinea de acum a ziaristicei cu atitudinea ce luase acum trei ani, la 1907, când cu *cazul Vaida*.

Se ştie doar *intriga* ce unii intriganţi de profesie, o făcuseră atunci punând alăturea de Dr. Vaida, ca pretinşi instigatori ai unei revolte ţărăneşti, menită să incendieze Ardealul, şi mai ales curţile boereşti, — pe Dr. Frâncu şi protopopul Dr. Dăianu, nişte bărbaţi distinşi ai vieţii noastre publice, cari s'au văzut astfel siliţi să declare, spre a spulbera miserabila iscodire, că n'au nimic comun în politică cu Dr. Vaida, şi că reprobă atitudinea sa din dietă cu făimoasele viersuri vătămătoare, lucru ce se ştia altfel în de obşte. Totuşi, cum săriseră de turbate foile naţionaliste în frunte cu »*Tribuna*« lui Russu-Şirianu, prietinul lui V. Mangra, asupra »*trădătorilor dela Cluj*« şi cu ce ploaie de insulte acoperiseră pe acei bărbaţi, cari nu se atinseră de nici un principiu naţional, ci au reprobat numai fapta nesocotită a unui om — reprobat altfel de toţi factorii politici — şi aceasta pentruca să zdrobească acuza veninoasă a unor intriganţi de două tabere, cari voiau să abată furia provocată de Vaida, asupra unor oameni cu totul nevinovaţi şi străini de întreagă afacerea.

Se porniseră atunci cu o furie ne mai văzută asupra celor ce-şi apărau onoarea politică, de un atentat ascuns, şi instituţiile, ce li-s'au încredinţat, de furia plebei alarmate cu scornitura »revoluţiei din Ardeal«, şi aproape nu erà fiţuică tipărită, care să nu insulte pe cei doi bărbaţi, cari aveau şi ei un trecut în istoria luptelor naţionale.

BCU Universitatea Babeş-Bolyai Cluj

Acum nu e vorbă de o persoană, la aparenţă atinsă, ci de un *principiu fundamental*, călcat în picioare: nu e vorbă de o declaraţie, menită spre apărare împotriva unei bande oculte de intriganţi, ci de un pas premeditat făcut fără nici o lipsă, poate cu un scop pur egoistic, şi prin care să combate făţiş însuş partidul naţional român, şi totuşi, — ce progres semnificativ! — autorul acestui fapt estrem de grav, e tratat obiectiv, calm, fără nici o insultă personală. I-se face somare cu termin de 8 zile, i-se anticipează încrederea cea mai mare, prin faptul, că nu se *crede* să fie adevărat svonul, — şi când se *confirmă* în fine faptul de necrezut, şi atunci e tractat cu mănuşi, sub titlul cel mai nevinovat: »Vasile Mangra«, ori sub titlul eroic »Un falş Coriolan« pentruca în curând să fie numit iarăş: »Unul din cei mai buni amici ai nostri«... (»Tribuna« nr. 81).

Ori cum, constatăm acest progres de — *formă*... Cât şi pentru *fond* suntem şi noi nedumeriţi, că oare e un *progres*, ori o scădere, sau decădere chiar? In tot cazul — cazul Mangra, aşa cum e tratat de ziarele noastre, mai ales de »*Tribuna*«, e *simptomatic*.

Ear în ce priveşte meritul chestiei relevăm apreţierile «Drapelului», cari sunt mai aproape de adevăr, fiindcă dau şi o analisă a casului.

«La dreptul vorbind — scrie »Drapelul« — noi deja de mult îl bănuim pe păr. Mangra, şi prin urmare nici nu ne prea surprinde din cale afară deserţiunea lui, la care am fost pregătiţi şi pe care am aşteptat-o aşa zicând cu certitudine matematică«. »Drapelul« mai zice că păr. Mangra este *tipul* trist, al celor ce fac pe *teribilul* între noi, spre a se impune în lipsa valorii morale specifice, prin radicalism şi terorism, ca în urmă, ajungând sus în şirurile noastre, să se poată oferi scump taberei contrare. Nimeni n'a fost aşa pătimaş şi veninos ca dînsul în şirele noastre. Cele mai infecte campanii de terorizare contra bărbaţilor nostri mari el le-a condus, ori inspirat. Un Alexandru Mocsonyi n'a fost destul de bun naţionalist în ochii lui.

Cine ştie, oare şi în campania ruşinoasă contra d-lor Dr. Frâncu şi Dr. Dăianu, n'a fost tot Mangra inspiratorul «Tribunei», care a dat tonul în acel trist cor de hule şi insulte?

— **Postscriptum.** Când cu casul Vajda intriganţii din Cluj ofereau furiei ungureşti capul d-lui Dr. Frâncu. Întocmai şi acum, când se ivi cazul Mangra, aceiaşi intriganţi au încercat a espune odiului public şi pe Dr. Frâncu. «Ellenzék» dela 24 Aprilie îl face adecă şi pe Dr. Frâncu *candidat guvernamental* în cercul Cojocnei....! Se ştie, că Dr. Frâncu de luni de zile petrece în Italia, dimpreună cu preastimata sa mamă, şi nici nu se preocupă de chestii politice. Constatăm însă, că de astădată intriga abililor intriganţi n'a prins. Nici un ziar românesc nu le-a mai căzut în laţ. Un progres şi acesta!

— **Episcopia Caransebeşului**, de mult văduvită, şi de multe patimi hărţuită, îşi capătă în curând mirele dorit, şi cu el, se speră, şi liniştea atât de mult aşteptată. Se sfârşeşte o hărţuială, numită constituţională, din care au eşit mai mulţi răniţi, dar mai rănită însaşi biserica. Noul episcop, *Dr. Elie Cristea*, din călugărie *Miron*, care a avut norocul de a se încununa cu mitra lui Popasu şi Popea, este primit din toate părţile cu mulţămire, şi în nădejdea unei păstoriri pacinice este însoţit de urările cele mai bune de roade îmbelşugate ale dragostei creştineşli. Bărbat tinăr, cu multe abilităţi şi cu pregătiri frumoase, înzestrat şi cu cultura formală literară, de care cei mai mulţi archierei sunt

BCU Cluj / Central University Library Cluj

lipsiţi, noul episcop îndreptăţeşte toate nădejdile, la cari nu lipseşte decât să-i dorim darul şi ajutorul lui Dumnezeu, pentru ca să le şi realizeze spre binele bisericei şi a neamului românesc

CRONICA

Pentru noua biserică din Cluj.

Publicăm mai în jos lista generoaselor contribuiri ce au întrat în timpul din urmă la fondul nouei biserici din Cluj. Aci se cuprind mai ales sumele adunate în bisericile din diecesa Gherlei, în urma circularului binevoitor, nr. 760—1910 al Preaveneratului Consistor.

Mulţămind tuturor fraţilor creştini, le urăm din inimă sărbători fericite şi-i salutăm cu strămoşescul: *Christos a înviat!*

Laurenţiu Sima, preot, colecta credincioşilor din Sig . . .	10	Cor
Aureliu Zoicas, colecta credincioşilor din Iod	50	»
Gavril Precup şi Dna Virginia n. Solomon — Blaj, prof. .	10	»
Dna Văd. Roza Solomon — Blaj	10	»
Emil Deac, preot, colecta credincioşilor din Stârciu . . .	10·75	»
I. Vajda, preot, colecta credincioşilor din Cătcău	12	»
Nicolau Petru, preot, colecta credincioşilor din Giurgeu . .	7	»
Ioan Popiliu, preot, colecta credincioşilor din Marca — Cerişa	40·30	»
Leo Maior, protopop, colecta credincioşilor din Chilioara . .	22·60	»
Florian Cocian, advocat Domnin	10	»
George Farago, not. pens. Cluj	100	»
Teofil Bocoş, preot, colectă credincioşilor din Szászencs . .	8	»
Nicolau Pop, preot, colecta credincioşilor din Groşi . . .	14·60	»
Petru Ostate, preot, colecta credincioşilor din Ökörító . . .	6·24	»
Petru Ostate, preot, colecta credincioşilor din Hosszumező .	5·16	«
Iulian Marţian, director de bancă — Năsăud, o acţiune dela »Minerva« din Betlean	100	»
Ioan Gaciu, preot, colecta credincioşilor din Căuaciu . . .	4	»
Nicolau Lupan, preot, colecta credincioşilor din Chiuzbaia .	16	»
Teodor Gavriş, preot, colecta credincioşilor din Kelencze . .	27.20	«
Ioan Oltean, preot, colecta credincioşilor din Bred	8	»
Ioan Brehaiţa, preot, colecta credincioşilor din Băiţa — Nistru	29	»
V. Gr. Borgovan, profesor, Bucureşti	5	»
Pompeiu Podina, preot, colecta credincioşilor din Căţelul-ung.	20	»
Ioan Bulbuc, preot, colecta credincioşilor din Mintiul-rom. .	21·26	»
Iuliu Morariu, preot, colecta credincioşilor, din Salva . . .	14	»

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ieronim Slăvoacă, preot, colecta credincioșilor din Ilva-mare	20	Cor.
Ioan Bochișiu, preot, Topa-Sâncraiu	4	»
Emil Poruț, preot, Măcicașul-ung.	2	»
Filip Pârvu, învățător, Măcicașul-ung.	1	»
Tit Pop, preot, colecta credincioșilor din Tăuțiu-de-jos . .	52·20	»
Demetriu Cionca, preot, col. credincioșilor din Bârseul-de-jos	24	»
Vasiliu Carșai, preot, colecta dredincioșilor din Kapnikbánya	13·10	»
Alesandru Leményi, protopop, col. credincioșilor din Gherla	30	»
Elisa Bodocan, directoara internatului Vancean de fete — Blaj, a colectat dela prof. și eleve	33	»
Ștefan Cherecheșiu, preot, colecta credincioșilor din Recea .	7	»
Alesandru Csákai, preot, colecta credincioșilor din Centea .	9·10	»
Virgil Pop, învățător, colecta credincioșilor din Bârlea . .	6·84	»
Georgiu Podina, preot, colecta credincioșilor din Almaș . .	23·20	»
Domițian Cupșa, preot, colecta credincioșilor din Porț . .	40	»
Petru Caba, preot, colecta credincioșilor din Rona (Maramures)	15	»
Augustin Mândruțiu, preot, colecta credin. din Mireșul-mare	8·60	«
Augustin Vicaș, protopop, colecta credincioșilor din Hidig .	46·44	»
Nicolae Doroș, preot, colecta credincioșilor din Breb . . .	20	»
Gavril Vaida, preot, colecta credincioșilor din Dersida-m. .	16	»
Anton Precup, preot colecta credincioșilor din Rebrișoara .	15	»
Ioan Tarța, preot, colecta credincioșilor din Giula	6	»
Anișca Moldovan, Cluj	6	»
Petru Cheresteșiu, protopop, colecta credincioșilor din Bufa .	20	»
Ioan Papiriu Pop, protopop, colecta credincioșilor din Siciu .	10·55	»
Ana Corodan, Cluj	3	»
Iuliana Budai n. Rus, Cluj	1	»
Emil Vicaș, preot, colecta credincioșilor din Cosniciul-de-jos	12	»
Iuliu Pop, preot, colecta credincioșilor din Lugerdiu . . .	32·06	»
Simion Anderco, preot, colecta credincioșilor din Ilba . . .	10	»
Zaharie Bulluc, preot, colecta credincioșilor din Măgura . .	20	»
Iacob Pop, preot, colecta credincioșilor din Batârci	35	»
Ambrosiu Berinde, preot, colecta credincioșilor din Călinești	38	»
Ștefan Buzila, preot, colecta credincioșilor din Szentjózsef .	14·20	»
Daniil Alnașiu, preot, colecta credincioșilor din Mala . . .	14·56	»
Emil Botha, preot, colecta credincioșilor din Lemniu . . .	25·30	»
Iuliu Darabant, protopop, colecta credincioșilor din Boinești .	9	»
Augustin Mosolygo, preot colecta credincioșilor din Tetiș .	50	»
Damian Pop, preot, colecta credincioșilor din Bichigiu . . .	16	»
Vasiliu Sfura, preot, colecta credincioșilor din Blagea . . .	20	»
Traian Deac, preot, colecta credincioșilor din Sec	23	»

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dochiţa Urcan, din Feleac	1	Cor.
Gavrilă Rus, din Cluj	7	»
George Kiss, preot în Gyalány	5	»
Gregoriu Pop, preot, colecta credincioşilor din Mintiul-nou	10	»
Ioan Sonea, preot, colecta credincioşilor din Reteag	33·80	»
Samson Marţian, proprietar, Năsăud	10	»
Michail Bungărdean, v.-protop., col. credincioşilor din Bistriţa	50·24	»
Nicolae Pop, preot, colecta credincioşilor din Nemigia-ung.	5	»
Vasile Dredan, preot, colecta credincioşilor din Tur	30·40	»
Victor Marcuş, preot, colecta credincioşilor din Pir	20	»
Maria Forna, Cluj	3	»
Nicolae Avram, preot, col. credincioşilor din Cap.-Mănăştur	23·78	»
Augustin Mândruţiu, preot, colecta credin. din Mireşul-mare	11·40	»
Auxenţiu Mureşan, preot, colecta credincioşilor din Imbuz	10	»
Ieronim Gael, preot, col. credin. din Sudurău şi Chereuş	19·70	»

— **Biserica unită** din Bucureşti, care încorporează în sine atâtea idei frumoase şi înălţătoare, e un model de biserică în stil românesc. De aceea publicăm cu plăcere chipul ei după clişeele publicate în broşura, ce I. P. S. Archiepiscop Netzhammer dela Bucureşti a dat asupra acestui juvaer de architectură. Servească fraţilor preoţi dela noi de model, când e vorbă a zidi biserici noue.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— **Clasa mijlocie în Cluj**. Am primit în zilele acestea: «*Raportul general al comitetului reuniunii sodalilor români din Cluj*» (broşură de 24 pag.), în care ni-se dau dovezi despre înaintarea acestei reuniuni.

Clujul, oraş mare, cu locuitori români de peste 7 mii, cu o inteligenţă constătătoare — afară de cei peste 200 tineri universitari, — din 2 protopopi, 3 preoţi, 3 juzi reg. penz. (1 de curie, 1 de tablă şi 1 de tribunal), 1 jude reg. în activitate, 8 advocaţi, 5 medici, 1 inginer, funcţionarii dela 3 bănci rom., funcţionarii la comitat, calea ferată, poştă, judecătorie şi oraş; funcţionarii de stat penzionaţi, 3 proprietari mari şi 2 învăţători, — atât după proporţia aceasta, cât şi după posiţia sa însemnată ar trebui să fie unul dintre cele mai puternice foculare culturale-sociale româneşti. O inteligenţă atât de frumoasă, dacă nu s'ar duşmăni pe personalităţi, ar putea face minuni, cu atât mai vârtos, că aşezămintele culturale româneşti încă nu îi lipsesc. Are «Despărţământ al Astrei», ce desvoaltă activitate, are «Reuniunea femeilor române Sf. Maria», «Reuniunea sodalilor români» şi «Societatea rom. de lectură», are «Masa de studenţi şi internat».

Tot ce e îmbucurător este, că în vremea ce la pătura inteligentă, chemată să ducă rolul conducător în toate, să arată o stagnare în tot ce priveşte chestiunile culturale, pătura de mijloc a societăţii noastre, care serveşte drept punte între clasa inteligentă şi poporul de rând, la

stăruinţa alor 2—3 bărbaţi de inimă, s'a trezit din letargia sa de 3 decenii, în care s'a fost cufundat în urma neîmplinirii datorinţelor factorilor puşi în fruntea ei, şi apucând pe o cale sănătoasă a dat puternice dovezi despre fiinţa ei.

O puternică dovadă a acestora este concertul aranjat de reuniunea sodalilor în 27 Februarie n., la care salele spaţioase ale redutei orăşeneşti din Cluj, martora atâtor evenimente însemnate, s'au dovedit de tot înguste, ca să poată primi toată lumea românească ce a luat parte la frumoasa manifestare culturală.

Frunzărind raportul comitetului reuniunii sodalilor români, vedem frumoasa dare de seamă despre munca ce a pus-o acest comitet în propagarea culturei româneşti în acel mediu, unde mai multă lipsă este de ea.

Din acest raport aflăm, că comitetul reuniunii s. r. a dus la îndeplinire o veche dorinţă a societăţii meseriaşilor, câştigându-şi cu ajutorul bănesc de 120 cor. al institutului «Economul» un local propriu în casele bisericii unite din strada Jókai Nr. 6 unde să poată conveni şi schimba idei între sine membrii reuniunei. Deschiderea localului s'a făcut în mod solemn în 14 Nov. n. 1909.

Efectul acestui fapt a fost sporirea membrilor cu 30 inşi, cei ajutători cu 2, şi cei fundatori cu 5 inşi. Dar câţi mai sunt încă de cei cari ar trebui şi ar putea să se înscrie.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

S'a şi făcut invitarea de a intra în şirul membrilor reuniunii, tuturor meseriaşilor români din acest fruntaş oraş.

S'a purtat grije de ucenicii de meseriaşi catechizându-se cei 170 de ucenici, împărţiţi în 2 grupe, din partea prezidentului şi a secretarului reuniunii.

Vrednica direcţiune a institutului «Economul»şi aci şi-a luat partea sa votând 80 cor. pe seama catecheţilor.

Din darul d-lui membru fundator Iosif Órga, secretar la «Economul» din Cluj şi a celora, cari prin dânsui au binevoit a contribui pe seama ucenicilor de meseriaşi, cu suma de 380 cor. au fost împărtăşiţi cu haine de vară 33 elevi, iar cu haine de iarnă 23 elevi, spesându-se în total spre acest scop suma de 486 Cor. 14 fil. Au fost ajutaţi cu bani 5 sodali, cari nu aveau condiţiuni de lucru.

Ce priveşte partea culturală-socială, având acuma local propriu potrivit, înzestrat cu tot ce e de lipsă: biliard, şach, domino, din darul Domnului Dr. Elie Dăianu, protopopul Clujului, cu foile şi revistele ce sosesc la redacţia «Răvaşului» în număr de cincisprezece, — stă foarte bine.

S'au ţinut în cursul anului: o convenire socială, 2 prelegeri practice cu proiecţiuni de schiopticon, o colindă pe la Crăciun, ear reorga-

nizându-se corul mixt al reuniunii s'a ţinut marele concert din 27 Februarie cu concursul muzicei militare a regimentului ces. reg. de infanterie Nr. 62.

S'a ţinut contact viu cu reuniunile de meseriaşi din Blaj, Turda şi din Sebeşul-săsesc.

Din partea financiară se poate vedea un plus de venite faţă de anul trecut în suma de 343 cor. 48 fil. Reverimentul atât la întrate cât şi la eşite este preste 2000 cor. faţă de anul trecut.

Dintre spriginitorii reuniunii raportul aminteşte pe dl Iosif Órga, secretarul «Economului» şi contribuenţii în favorul fondului elevilor cu suma de 380 cor., şi pe institutul «Economul» cu 200 coroane.

Întreg raportul dovedeşte un progres învederat la reuniune pe toate terenele, ceea ce îi serveşte spre laudă comitetului în frunte cu prezidentul Eugen Pop Păcurariu. C.

— **Sinodul protopopesc de primăvară,** ţinut în 21 Aprilie n. în Cluj, a decurs frumos. Preşedintele în raportul său a relevat importanţa sinodului archidiecesan din Noemvrie an. tr., şi a pomenit cu duioase cuvinte pierderea vrednicului canonic Dr. Bunea, pe a cărui sicriu s'a pus cununa cu inscripţia: »*Districtul protopopesc al Clujului — Celui mai luminos stâlp al Blajului*».

Păr. Ioan Isaicu, parochul Feneşului-săsesc a ţinut o conferenţă pastorală; — pe când înainte de sinod în biserică păr. Eugen P. Păcurariu, a rostit o meditaţie frumoasă. În fine, printre altele, s'a resolvat şi conflictul ivit înainte cu 3 ani în causa notarului tractual. — Păr. protopop Dr. Dăianu a făcut propunerea, mulţămitoare pentru ambele părţi, ca protopopul să candideze 3 persoane şi clerul să aleagă cu vot secret pe cine va vol dintre cei candidaţi. Propunerea a fost primită cu mare bucurie, şi candidându-se: On. Ioan Romonţanu, Eliseu Moga şi Ioan Mihalca. A fost ales cu mare maioritate Ioan Mihalca, parochul Aghireşului, care nu de mult dăruise un pământ de preste 2 jughere hisericii pentru asigurarea salarului învăţătoresc. A fost prânz comun, al preoţilor şi învăţătorilor, în sala şcoalei de fete. După amiazi s'a ţinut adunarea învăţătorilor, ear la 5 oare conferenţa părintelui Dr. Vasile Suciu, noul canonic dela Blaj, care drept felicitare şi urare de bine în noul post, pentru care s'a arătat atât de vrednic, a fost primit cu aclamaţiuni.

Cărţi — Reviste — Ziare.

— **Din Memoriile lui Iosif St. Şuluţiu.** Venerabilul preşedinte al »Asociaţiunii« a mai adaus câteva pagini la «Memoriile« sale cunoscute sub titlul sugestiv: *O lacrimă ferbinte.* Lacrima aceasta în totdeauna se varsă pe mormântul neuitatului Metropolit, pe care »numai moartea îl desparte de naţiune«: Alesandru St. Şuluţiu.

Amintirea lui luminează în ceaţa zilelor de azi, cu o lumină orbitoare şi pentru unii arzătoare... Pe unii »aspiranţi« de azi nu »moartea« ci viaţa, cu deşertăciunile ei: o deputăţie de pildă, — îi desparte de naţiune. De astădată venerabilul Şuluţiu, care trăeşte *în* şi *prin* spiritul istoriei, închină o lacrimă şi regretatului *Dr. Augustin Bunea,* care fusese încredinţat în timpul din urmă şi cu scrierea biografiei marelui Metropolit român, spre care scop, *nepotul* aceluia, îi trimisese câteva documente. Sunt nişte interesante scrisori, cari arată raporturile lui Şuluţiu cu antecesorul său nenorocit Lemenyi. În Iulie 1833 îi salută pe Episcopul Leményi din prilejul instalării sale în Blaj, şi-l surprinde cu nişte daruri de vânat: păstravi şi căprioare. Scrisoarea e latinească, dar parochul Bistrel, metropolitul naţional de mai târziu, îşi cerea voie şi se ruga, să i-se facă loc în program spre a-l putea saluta cu o cuvântare în »*lingua nationali*«.

A doua e cu 17 ani mai târziu, în 24 August 1850. Leményi ajunsese în exilul Vienei. Se pregătea sinodul electoral din 30 Sept. Şuluţiu avisează pe Leményi de planurile iscodite în Blaj. Era vorbă să-l aleagă tot pe Leményi. Dar asta nu din dragoste pentru Leményi, ci pentruca să-i strice lui Şuluţiu; ca în timpul ce s'ar câştiga prin aceasta să-l poată ponegri pe Şuluţiu înaintea guvernului. Se vede, că e vechiu păcatul acesta românesc, care să svârcole în jurul tuturor scaunelor vacante, — fără deosebire de confesiune!

»De pârile lor eu nu mă tem — zice vicarul Şimleului, Şuluţiu — conştiinţa şi integritatea vieţii mă vor apără; fără văd un zbiciu dumnezeesc asupra naţiunii noastre, că invidia fraţilor şi fiilor naţionali, şi a celor puţini bărbaţi zeloşi şi naţionalişti buni, creditul, care-l au înaintea înaltelor locuri şi cu care voesc şi se silesc spre binele naţiunii şi a clerului a-l folosi, vor a-l strica şi a-l nimici cu totul, ca să nu mai aibă naţiunea pe nime, cine să o apere, cine să-i ajute: *au nu-i orbie dumnezeească asta? şi zbiciul lui Dumnezeu* pè fii naţiunii noastre«?

Interesantă e şi scrisoarea din 1851 a Vlădicului Şuluţiu, prin care caută să mângâe pe Leményi, şi să plânge, că de când a venit la Blaj, — e în sfârşitul lui Dec. 1851 — »nici un creţar« n'a căpătat, şi de n'ar fi dedat cu lipsa ar trebui să despereze, că »cu mult am fost mai fericit, ca protopop şi vicar, decât vlădică«.

Şi cu aceasta broşură venerabilul D. Şuluţiu a adaus o contribuţie nouă la cunoaşterea trecutului nostru şi astfel scopul şi l'a ajuns.

— **»Foaia Diecesană«** (nr. 15) încheie interesanta schiţă de călătorie *«În Maramureş«* — care e o călătorie prin trecutul acestui clasic cuib românesc — scrisă de *Cornel I. Sânjoan.* Ar merita să se scoată în broşură separată.

Digitized by Central University Library Cluj

— **»Convorbiri literare«** (nr. 1 vol. 2. an XLIV) are de astădată un deosebit interes pentru Cluj. Aduce doue ilustraţiuni interesante despre vechea biserică de lemn din *Tiurea*, biserica se va înlocui în curând prin biserica cea nouă de peatră, ce s'a zidit chiar acum, prin stăruinţa preotului Ioan Romonţan, membru al familiei istoricului fundator de stipendii *Dr. Simion Romonţai*. Despre acest mare Român al veacului trecut scrie *Dr. E. Dăianu*, în acelaş număr un interesant articol, închinat Dlui T. Maiorescu, şi intitulat: »*Dr. S. Romanţai* şi *Titu Maiorescu*«.

— **»Vestitorul«** a început să apară ca revistă lunară: organ creştin pentru studii aprologetice, religioase şi sociale. Nr. 1 e interesant. Abonamentul 8 lei. Adresa Bucureşti. Bradul Maria 68.

— **Nou metod de anestiziare.** Anul trecut ne-a adus o mare bucurie prin descoperirea medicului român *Toma Ionescu*, care a aflat un nou mod de anestiziare cu mult mai practic decât cele vechi *rachianestezia*. Prin injecţii în şira spinării cu un amestec numit *stovaină* a succes a se amorţi numai părţile acelea ale trupului, cari au lipsă să fie operate, pe când individul bolnav rămâne treaz şi nu simţeşte nici o durere. Modul acesta de *anesteziare* a succes în cele mai multe cazuri, de multe ori s'a întâmplat, că dacă nu s'a injectat în şira spinării multă stovaină nu s'a amorţit amorţeala deplină, astfel, că bolnavul mai simţia dureri, iar dacă se introducea prea multă stovaină atunci se întâmpla alte accidente, ca vărsături, ridicarea temperaturei, fenomene toxice (de înveninare).

Neajunsurilor acestora a pus capăt o perfecţionare datorită iar unui medic-român, *Adrian Poenar*, medic-chirurg în Craiova. Nu ne extindem la o descriere mai amănunţită al acestui procedeu, fără amintim numai, că succesele ce s'au obţinut sunt dintre cele mai strălucite. Căci medicamentul cu care s'a amestecat stovaina (adrenalina) nu numai că neutralizează toxicitatea aceleia, ci adaugă şi la puterea de amorţeală a ei, astfel, că s'a obţinut amorţeala de o durată de peste două oare, cu o cantitate foarte mică de astfel de amestec.

Salutăm călduros şi noi pe acesti binefăcători bărbaţi, cari de odată cu răspândirea descoperirilor lor aducătoare de bine, răspândesc în lung şi în lat şi numele de român. (Dupa »Revista culturală«).

— **Poesii de Cerna.** Au apărut mult aşteptatele »*Poesii*« ale poetului P. Cerna. Poesiile aceste, fără îndoială sunt un eveniment literar însemnat, cum numai din vreme, în vreme ni-e dat să vedem. Volumul ce este împodobit cu un frumos tablou, costă numai 2 lei. In unul din numerile viitoare ne vom ocupa de el mai amănunţit.